

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KONYA İLİ KARAPINAR İLÇESİ KOYUNCULUK İŞLETMELERİNİN YAPISAL VE YETİŞTİRİCİLİK ÖZELLİKLERİ

Seda KARAGÖZ

YÜKSEK LİSANS

Zootekni Anabilim Dalını

Haziran-2019
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

ÖZET

YÜKSEK LİSANS

KONYA İLİ KARAPINAR İLÇESİ KOYUNCULUK İŞLETMELERİNİN YAPISAL VE YETİŞTİRİCİLİK ÖZELLİKLERİ

Seda KARAGÖZ

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Zootekni Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Birol DAĞ

2019, 63 Sayfa

Jüri
Prof. Dr. Birol DAĞ
Prof. Dr. Yusuf Çelik
Dr. Öğr. Üyesi Turan AKDAĞ

Bu çalışma Konya ili Karapınar ilçesinde coğrafi bakımdan farklı olan dağ ve ova köylerindeki koyunculuk işletmelerinin yapısal ve yetiştiricilik özelliklerini belirlemek amacıyla 85 adet koyunculuk işletmesinde anket yoluyla toplanan bilgilerin değerlendirilmesiyle yürütülmüştür. İşletmelerin toplam sulanabilen arazi varlığı dağ köyde 8.1 dekar, ova köyde 396.0 dekar olarak bulunmuştur ($p<0.05$). İşletmelerin sulanamayan arazi varlığı ise dağ köyde 5.0 dekar, ova köylerinde 125.0 dekar bulunmuş ve istatistiki olarak önemli bir fark gözlenmiştir. Kuzuların doğum ağırlığı dağ köyünde tekiz erkek 4.546 kg, ova köyünde tekiz erkek 4.422 kg dağ köyde ikiz erkek 3.638 kg, ova köyde ikiz erkek 3.651 kg ve dağ köyde tekiz dişi 4.031 kg olarak bulunmuştur. Ova köyünde tekiz dişi 4.367 kg, dağ köyünde ikiz dişi 3.453 kg ova köyde ise ikiz dişi 3.549 kg olarak bulunmuştur($p>0.05$). Besi sonu pazarlama ağırlıkları aynı sıra ile dağ ve ova köyde 51.15 kg ve 53.59 kg olarak bulunmuştur ($p>0.05$). Barınak kapasitesi dağ ve ova köylerinde sırasıyla 120.9 ve 329.0 baş olarak bulunmuştur ($p<0.01$) .Koyunculuk işletme barınaklarındaki baca ve pencere sayıları ise ova köylerinde dağ köylerinden daha yüksek bulunmuştur ($p <0.05$). Koyunculuk işletmelerinin destek çeşidi olarak Tarım ve Orman Bakanlığı'nın Süt Desteği, Küpe Desteği vb. gibi desteklerinin en az biri veya birkaçından yararlandığı gözlenmiştir. İşletmelerdeki koyunların ise yaklaşık % 95'den fazlası Merinos, kalanının ise melez tiplerden oluştuğu tespit edilmiştir. İşletmelerin ortalama hayvan başına yıllık kesif yem giderleri dağ köylerinde 167.0TL iken ova köylerinde 165.0TL, sürü sağlık giderleri ise aynı sıra ile 12.4TL ve 21.3 TL olarak bulunmuştur. Genel olarak, anket sonuçlarındaki verilere göre ova köylerindeki işletmelerin imkânlarının daha fazla olmasından dolayı dağ köylerindeki işletmelere kıyasla koyunculuk yapmaktan daha memnun kaldıklarını bildirmişlerdir.

Koyunculuktan elde edilen verimlerden süt, gübre, yapağı, işletme yıllık gelirlerinin ova köylerinde dağ köylerine oranla daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: : Çoban, Irk, Koyun, Karapınar Koyunculuk İşletmeleri, Yapısal Özellikler

ABSTRACT

MS THESIS

STRUCTURAL AND AQUACULTURE PROPERTIES OF KOYUNCULUK ENTERPRISES IN KARAPINAR AQUACULTURE OF KONYA PROVINCE

Seda KARAGÖZ

THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF SELÇUK UNIVERSITY

THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE IN DEPARTMENT OF ANIMAL SCIENCE

Advisor: Prof. Dr. Birol DAĞ

2019, 63 Pages

Jury
Prof. Dr.Dr. Birol DAĞ
Prof. Dr. Yusuf Çelik
Assist Prof. Turan AKDAĞ

This study was carried out in order to determine the structural characteristics of the koyuncultural enterprises in two geographically different regions, including the mountain and ova villages in Karapınar district of Konya province, and to evaluate the information collected by the survey in 85 koyuncultural enterprises. The total irrigated land of the enterprises was found as 8.1 decares in the mountain village and 396.0 decares in the plain ($p<0.05$).The presence of land which cannot be irrigated by the enterprises was found to be 5.0 decares in the mountain village and 125.0 decares in the ova villages and a statistically significant difference was observed. The birth weight of the Lambs in the mountain village male 4.546 kg, male male 4.422 kg in the plain village male 3.638 kg, female male 3.651 kg in the plain village and Female Female 4.031 kg in the plain village female 4.467 kg in the plain village female 4.453 kg in the plain village female 3.549 kg($p>0.05$). The end of feedstocks were found to be 51.15 kg and 53.59 kg in Mountain and plain villages in the same row ($p>0.05$). The shelter capacity was found to be 120.9 and 329.0 heads in Mountain and plain villages respectively ($p<0.01$) .The number of chimneys and windows in the Koyuncu operation shelters was higher in the plain villages than in the mountain villages ($p <0.05$). Milk support of the Ministry of Agriculture and Forestry as a support type of sheep farms, earrings support, etc. it has been observed that at least one or more of their support benefited. More than 95% of the sheep in the farms were Merinos and the rest were hybrid species. The average annual feed expenditure per animal in the village of the mountains of the enterprises is 167.While it was 0tl, it was 165.0 TL in OVA villages and 12.4 TL and 21.3 TL in the same row. In general, according to the results of the survey, the enterprises in the villages of ova reported that they were more satisfied with the placement compared to the enterprises in the villages of the mountain.

It has been concluded that the annual income of milk, fertilizer, wool, and operating years was higher in the villages of ova compared to the mountain villages.

Keywords: Shepherd, Breed, Sheep, Karapinar Sheep Enterprises, Structural Features

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans tez konumun belirlenmesinden itibaren her aşamasında yol gösteren değerli hocam sayın Prof. Dr. Birol Dağ 'a, İstatistiki çalışmalarımda yardımlarını esirgemeyen hep yanımda olan değerli hocam Dr. Fatma İlhan'a, her konuda desteğini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. İbrahim Aytekin'e ve anket çalışmalarımda bölgeyi gezmemde yardımcı olan Tarım İl Müdürlüğünde görevli Veteriner Hekim Uğur Parlak'a ve tez konumda desteğini esirgemeyen kıymetli aileme en içten dileklerimi bir borç bilir, saygılarımı sunarım.

Seda KARAGÖZ
KONYA-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**

ABSTRACT ..... **v**

ÖNSÖZ ..... **vi**

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

1. GİRİŞ **1**

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI **3**

3. MATERYAL VE YÖNTEM **8**

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA **11**

4.1. İşletme ve İşletmeci ile ilgili Bilgiler 11
4.2. Barınak ile ilgili Bilgiler 17
4.3. Yemleme ile ilgili Bilgiler 23
4.4. Koç Katımı ilgili Bilgiler 28
4.5. Döl Verim Özellikleri ve Kuzu Verimi 29
4.6. Gelişme Özellikleri 30
4.7. Sağım, Süt İşleme ve Pazarlama İle İlgili Bilgiler 31
4.8. Kırkım ve Yapağı Verimi ile İlgili Bilgiler 33
4.9. Yetiştirme İle İlgili Bilgiler 35
4.10. Bitkisel Üretim İle İlgili Bilgiler 37
4.11. Hayvan Sağlığı İle İlgili Bilgiler 37

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER **38**

KAYNAKLAR **40**

EKLER **42**

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1. İşletme kapasitesine göre anket uygulanan işletmelerin dağılımı 9
Çizelge 2. İncelenen işletmelerde işletmelerin sulanabilir ve sulanamayan arazi varlığ 11
Çizelge 3. İncelenen işletmelerin yetiştirici yaşı ile öğrenim durumu, İşletmede çalışanlar 12
Çizelge 4. Üretime çocuk ve kadınların etkisi 13
Çizelge 5. İncelenen işletmelerinTarım Ve Orman Bakanlığı destek çeşidi ve teknik bilgi desteği 14
Çizelge 6. İşletmelerin koyunculuk dışında başka işle uğraşma oranı, sosyal güvence ve birliğe üyelik durumları 15
Çizelge 7. İncelenen işletmelerin koyunculuk yapma süresi 16
Çizelge 8. İncelen işletmelerde barınak tipi, Barınak mülkiyeti ve Barınağın yeri 17
Çizelge 9. İncelenen işletmelerin barınak tabanı ve barınak duvarı 18
Çizelge 10. İncelenen işletmelerin barınak duvar cinsi ve barınak çatısı 19
Çizelge 11. İncelenen işletmelerin havalandırma bacası, baca yüksekliği, pencere sayısı ve barınak kapasitesi 20
Çizelge 12. Dağ ve ova köyü barınaklarındaki suluk yapı malzemeleri ve sulama şekli ..... .21
Çizelge 13. Dağ ve ova köylerinde bulunan koyunculuk işletmelerindeki hayvanların sulama sıklığı 22
Çizelge 14. Konya İli Karapınar İlçesi dağ ve ova köylerinde yemlik ölçüleri 22
Çizelge 15. İşletmelerde kaba ve kesif yemin temini 23
Çizelge 16. Dağ ve Ova köylerinde İncelenen işletmelerdeki hayvanların Yemlenme Sıklığı 23
Çizelge 17. İncelenen işletmelerde yemleme yöntemi 24
Çizelge 18. İşletme mera mülkiyeti ve meraya uzaklık 24
Çizelge 19. Koyunların meraya çıkış tarihi, meraya çıkış şekli ve meradan yararlanma durumu 25
Çizelge20.İşletmeyıllıkgiderler(Hayvan başına) 26
Çizelge 21. İşletme yıllık gelirler 27
Çizelge 22. İşletmede çobanın durumu 27
Çizelge 23. İşletmelerde koç başına düşen koyun sayısı ve koça gelme zamanı 28
Çizelge 24. Koç katım ayı ve koçun sürüde bulunması 29
Çizelge 25. Koç altı koyun sayısı, kısır koyun sayısı, çoğuz doğuran koyun sayısı ve doğan kuzu sayısı 29
Çizelge 26. Kuzuların pazarlama yaşı, pazarlama ağırlığı, ergin koç ve koyun ağırlığı 30
Çizelge 27. Kuzuların ortalama doğum ve sütten kesim ağırlıkları 30
Çizelge 28. Dağ ve ova köyünde incelenen işletmelerde sağım durumu 31

Çizelge 29. İncelenen işletmelerin sağım başlama ve bitiş zamanı 32
Çizelge 30. Koyun sütü değerlendirme ve sağım yöntemi 32
Çizelge 31. Kırkım ile ilgili bilgiler 33
Çizelge 32. Yapağı ile ilgili bilgiler 33
Çizelge 33. Dezenfeksiyon ile ilgili bilgiler 34
Çizelge 34. İlk defa damızlıkta kullanma yaşı, damızlıkta kalma süresi ve damızlık kaynağı 35

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. (Karagöz, 2019) 13
Resim 2. (Karagöz, 2019) 14
Resim 3. (Karagöz, 2019) 16
Resim 4. (Karagöz,2019) 19
Resim 5. (Karagöz,2019) & Resim 6. (Karagöz,2019) 25
Resim 7. (Karagöz,2019) 28

KISALTMALAR

KOM : Köy orta malı

İDKY : İlkine damızlıkta kullanma yaşı

DKS : Damızlıkta kalma süresi

TDK : Tarımın diğer kolları

1. GİRİŞ

Dünyada hayvansal üretim faaliyetleri arasında koyun yetiştiriciliği önemli bir yer tutar. Çeşitli ülkelerde, başka amaçlar için kullanılmayan mera ve otlaklar koyun yetiştiriciliği yoluyla uygun bir biçimde değerlendirilebilmektedir. Koyunlar, böyle alanlardaki doğal vejetasyonu, insanların beslenmesi için gerekli et ve süt gibi gıdalara dönüştürür. İyi kalitede olmayan meraları ve sığırların yararlanamadığı bitki örtüsünü iyi bir şekilde değerlendirebilir. Koyunlardan et, süt, yapağı, deri ve gübre gibi ürünler elde edilirken; koyunların bağırsakları, sucuk ve sosis kılıflarının, operasyon yaralarının dikilmesinde kullanılan dikiş ipliklerinin (kat-güt) imalinde, kemik, boynuz ve tırnakları; düğme, tarak, tutkal ve boya imalinde, yün yağı ise ilaç ve kozmetik sanayinde kullanılmaktadır (Tamer ve Sarıözkan, 2017).

FAO 2016 yılı resmi verilerine göre Dünya koyun mevcudu 1.173.353.790 baş, keçi mevcudu ise 1.002.810.368 baş olup 1.674.167.945 adet büyükbaş hayvan (manda, sığır) bulunmaktadır. Dünyada kırmızı et üretiminde önemli yere sahip olan küçükbaş hayvan sektörünün yapısı incelendiğinde son on yılda sürekli bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Dünya koyun ve keçi varlığı incelendiğinde koyun mevcudunun daha fazla olduğu görülmektedir. Türkiye 2017 TÜİK resmi rakamlarına göre koyun mevcudu 33.6 milyon baş ve keçi mevcudu 10.6 milyon baştır (Anonim, 2019a).

Türkiye'nin sahip olduğu coğrafi koşullar dikkate alındığında koyun ve keçi yetiştiriciliğinin ülkemiz açısından vazgeçilemez üretim kaynakları olduğu anlaşılır. Türkiye meralarının büyük bir kısmı yetersiz yağış ve ot gelişimi nedeniyle sığırların otlatılmasına uygun değildir. Bu meraları değerlendirmenin en iyi yolu küçükbaş hayvan yetiştiriciliğidir. Türkiye'de kırmızı et üretimi açığının kapatılmasında en sağlam yol, küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin geliştirilmesidir. Bu gelişim sürecinde genetik ve çevresel faktörler birlikte ele alınmalıdır. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin geliştirilmesi durumunda Türkiye'nin her zaman hem AB ülkelerine hem de Orta Doğu ülkelerine ihracat şansı bulunmaktadır. Bu ülkelerin küçükbaş hayvansal ürünlere olan talebi kendi içlerinden karşılamaları mümkün değildir. AB ülkelerinde özellikle büyükbaş hayvan yetiştiriciliği gelişmiş olup, üretim fazlası mevcuttur. Bu ülkeler koyun etini çoğunlukla Avustralya ve Yeni Zelanda'dan tedarik etmektedirler. AB pazarı standartlarında üretim yapıldığında, coğrafi yakınlığımızın getirdiği avantajla bu ülkeler alımlarını Türkiye'den yapacaklardır. Arap ülkeleri de Türkiye'yi tercih etmekte

ancak, istedikleri miktarlarda ihracat kapasitesine ulaşamadığımızdan başka ülkelere yönelmektedirler.

Koyunculuğun sürdürülebilirliği işletmelerin üretim maliyetlerini karşılayabilecek bir kâr marjına sahip olmaları ile mümkündür. Kârlılığı etkileyen başlıca faktörler arasında sürüde yüksek verimli koyun ırklarının oranının arttırılması, yem masraflarının azaltılması, ölçek ekonomileri ve hükümet destekleri yer alır.

Koyun yetiştiriciliğinde işletme şekli; üretim olanaklarına özellikle mera alanları ve yemlerden en iyi şekilde yararlanma ile tüketicinin ihtiyaçlarını karşılama ve pazar isteği esasına dayanır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde değişik yetiştirme yöntemleri mevcuttur. Koyun yetiştiriciliği, ya bir yere bağımlı veya göçer halde yapılır. Bir yere bağımlı koyun yetiştiriciliği ise aile koyunculuğu, çiftlik koyunculuğu ve mera koyunculuğu şeklinde uygulanmaktadır (Anonim, 2019b).

Bu çalışma ile Konya İli Karapınar İlçesinde koyunculuk ile uğraşan işletmelerde hayvan mevcudunun köyler bazında genotiplere göre dağılımları, karşılaşılan sorunların köylere ve işletme büyüklüklerine göre değişip değişmediği, il düzeyinde en sık karşılaşılan sorunlar, üretimde girdi kullanımı bakımından gözlenen farklılıklar ile ilgili mevcut durumun ortaya konulması amaçlanmıştır.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Dünyada ve Türkiye'de koyun yetiştiriciliğinin ekonomisi ve koyun yetiştiren tarım işletmelerinin ekonomik analizine yönelik çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu konu üzerinde yapılan ekonomik analizlerin bazıları ise aşağıda belirtilmiştir.

Yapılan çalışmada koç katım zamanını iki etmenin etkilediğini, bunlardan birinin koyunların kızgınlık göstermeye başladığı zaman ve diğerinin ise, iklim koşulları ve pazar durumunun olduğunu belirten araştırmacı genel olarak koyunların kuzey yarım kürede yaz ve sonbaharda, güney yarımkürede ise kışın kızgınlık gösterdiklerini bildirmiştir. Araştırıcı ülkemiz kuzey yarım kürede bulunduğundan, koç katımının yaz başlarından sonbahara kadar yapıldığını, Batı Anadolu'da koç katımının erken yapılırken Doğu'ya gidildikçe daha geç yapıldığını belirtmiştir. Araştırıcı ülkemiz koyun yetiştiricilerinin serbest koç katımı uyguladıklarını ve bu yöntemde koyun sayısına yetecek kadar koçun sürüye katıldığını ve kızgınlık gösteren koyunların herhangi bir koç tarafından aşıldığını bildirmiştir. Araştırıcı sürüde bir koça düşen koyun sayısının 20-25 arasında olması gerektiğini, eğer sürüde yeterli sayıda koç bulunmazsa kısırlık oranının % 20-25' e kadar çıkabileceğini ve sürüdeki koç sayısı yeterli ise kısırlık oranının % 5 dolaylarında kalacağını bildirmiştir. Araştırmacıya göre koyunlar diğer çiftlik hayvanlarına nazaran kaba yemleri iyi değerlendiren ve kolay beslenen hayvanlardır. Koyunların kaba ve yüksek otlardan çok, seyrek ve ince otlardan hoşlandıklarını, bu nedenle kuzulama mevsimi ve sert kış ayları dışında koyunlara fazla yem vermeye gerek olmadığını bildirmektedir. Araştırıcı genel olarak koyunlara çok az kesif yem verildiğini ve sadece koç katım öncesi, gebelik ve laktasyon döneminde koyunlara, koç katım döneminde koçlara ve besi kuzularına kesif yem verilmesi gerektiğini bildirmiştir(Sönmez, 1966).

Yapılan çalışmada, Orta Anadolu koyunculuk ekonomisi ile ilgili analiz gerçekleştirmiştir. Koyunculuk üretim faaliyetinin temel girdilerinden yem fiyatları 1966-1976 yılları arasında 3.3 kat, ücretler 2.7 kat, yapı malzemesi fiyatları 2.5 kat artarken aynı dönemde koyun ürünlerinin çiftçi eline geçen fiyatları canlı koyunda 4.4 kat, koyun etinde 3.5 kat, sütte 3 kat ve yapağıda ise 2.7 kat artmıştır. Sonuç olarak, koyun ve koyun ürünleri fiyatlarının gelişme seviyesinin bu üretim faaliyetinin devamlılığını sağlayacak ölçüde olduğunu göstermektedir(Şahin ve ark., 2001).

Türkiye koyun ırkları, koyun eti üretim, tüketim ve pazarlanması konulu araştırmada araştırmacı Türkiye'deki koyunculuk işletmelerini sürü işletmeleri ve köylü

koyun işletmeleri şeklinde sınıflandırmıştır. Sürü işletmelerinde tek başına bir aile veya şahsın, 50 – 300 baş ya da daha çok koyuna sahip olduğunu ve bu işletmelerin sermayeye dayalı işletildiğini bildirmiştir. Bu işletmelerde sürüler, çobanların idaresinde bahar ve yaz aylarında yayla ve meralarda, kışın ise ağıllarda bakılmaktadır. Köy sürülerinde ise koyunların yazın köy çobanı veya çobanları tarafından evlerden toplanarak köy merasına götürülüp, akşam geri getirilmektedir. Araştırmacıya göre ülkemizdeki koyun ve keçi varlığının % 60-70'ini bu tür işletmeler oluşturmaktadır (Örkiz, 1978).

Yapılan araştırmada, Suriye'nin kuzeydoğu kesiminde Jabel Abdel Aziz dağlık bölgesinde, hayvansal üretim açısından önemli yere sahip olan bölgede, küçükbaş hayvan yetiştiren işletmelerin sosyo-ekonomik yapıları incelemiş ve ekonomik analizi yapılmıştır (Darwich, 1998).

İrlanda'nın koyun üretiminde ekonomik performansı üzerine yapılan araştırmada koyunculuk işletmelerinin koyunculuk için uygun olmayan alanlarda yoğunlaştığı ve işletmelerin % 75'nin bu uygun olmayan alanlarda bulunduğunu bildirmiştir. Fransa, İngiltere, İspanya, Yunanistan ve İrlanda'nın toplam et üretiminin, Avrupa Birliği koyun eti üretiminin % 86'na sahip olduğunu ve İrlanda'nın 1999 yılına ait koyunculuk gelirinin 154 milyon $,toplam tarımsal üretim değeri içerisindeki payının ise %5'e karşılık geldiğini bildirmiştir. 1992 yılında AB genel tarım politikaları ile konulan kotaların sonucunda koyun sayısının düştüğünü belirtmiştir (Connolly, 2000).

"Konya İlindeki Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri" adlı çalışmada, 1997-1998 yıllarında işletmelerin yapısal özellikleri ortaya konulmuştur. Araştırmanın materyalini, Konya merkez ve ilçelerinden toplam 45 işletme oluşturmuştur. Konya'da hâkim koyun ırkı Akkaraman olup, Merinos, Kıvırcık, Akkaraman x Dağlıç melezi ve Akkaraman x Merinos melezleri yetiştirilmektedir. Sürü kompozisyonu % 63.60 anaç koyun, % 21.17 toklu, % 13.47 kuzu ve % 1.76 koç şeklindedir. Damızlık seçiminde morfolojik yapıya bakılmaktadır. Damızlıkta kullanma yaşı 17-20 ay, damızlıkta kullanma süresi 3-3.5 yıldır. Yetiştiricilik ekstansif yapıdadır. Koyunların beslenmesi mera ve anıza dayanmakta kış aylarında ek yemleme yapılmaktadır. Bölgede koyunlar Ağustos ayında kızgınlık göstermeye başlamakta ve aşımı Kasım ayına kadar sürmektedir. Koç katımı serbest usulde yapılmaktadır. Koyunculuk genelde işletmecinin yan gelir kaynağını oluşturmaktadır. Sağlık koruma uygulamaları yetersizdir. Barınaklar ilkel yetiştiricinin konusundaki bilimsel bilgi düzeyi yetersizdir (Direk ve ark., 2000).

Yapılan araştırmada, Konya ili Sarayönü ilçesi tarım işletmelerinin ekonomik analizleri yapmış ve işletmelerin optimum ürün bileşiminde yeter gelirli işletme büyüklüklerini doğrusal programlama yöntemiyle belirlemiştir. Araştırmada, işletmelerden tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemine göre belirlenen 92 adet işletme ele alınarak, bu işletmelerden anket yöntemiyle sağlanan veriler değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler 2000-2001 üretim dönemine aittir. İncelenen işletmelerde bir çiftçi ailesi ortalama 4.95 nüfusa sahiptir. Ortalama işletme arazi genişliği 242.54 dekardır. İşletmelerde aktif sermayenin % 83.62'ni çiftlik sermayesi ve % 16.38'ni ise işletme sermayesi oluşturmaktadır (Aksoyak, 2004) .

Yapılan araştırmada, yetiştiricilerin teknik anlamda küçükbaş hayvan besisi yapmadığını, yetiştiricilerin en büyük probleminin kaba ve kesif yem fiyatlarının yüksek olduğunu, damızlık seçiminde ise bilimsel dayanaklarda daha çok geleneksel damızlık seçim kriterleri olan, vücut rengi, boynuz yapısı, kuyruk şekli gibi kalitatif özellikler ön planda tutularak, mevcut sürülerin içinden damızlık erkek ve dişileri tercih ettiklerini belirtmektedir (Kırk, 2004).

Yapılan çalışmada, Gökçeada'da serbest koşullarda küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapan işletmeleri sosyo-ekonomik açıdan incelemişlerdir. Bu kapsamda, Gökçeada'daki işletmeler arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile 49 örnek seçilmiş ve araştırma verileri işletmelerde yönetici konumunda olan çiftçilerle yüz yüze yapılan anketlerden elde edilmiştir. İşletmelerin hayvancılıktan elde ettiği GSÜD'nin % 78.62'si küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinden gelmektedir. İşletmelerdeki brüt karın % 90.26'sı da küçükbaş hayvancılıktan elde edildiği diğer önemli bir bulgudur. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yaygınlaşmasının nedenleri, işletme başına düşen arazi genişliğinin az olması ve yetiştiricilik için birçok işletmenin düşük düzeyde girdi kullanmasıdır (Aktürk ve ark., 2005).

Yapılan araştırmada Delice ve Balışeyh ilçelerindeki koyun barınaklarında çatı malzemesi olarak büyük oranda kiremit kullanıldığını (% 73.33 ve % 70.00), toprak çatı malzemesinin en yoğun olarak Keskin (% 73.33), tahta çatı malzemesinin ise Delice (% 3.33) ilçesinde kullanıldığını bildirmiştir. Suluk materyali olarak ise metal, tahta, plastik ve beton malzemeler kullanıldığını, işletmeler genelinde metal, tahta, plastik ve beton suluk kullanma oranlarının sırasıyla % 4.44, % 35.56, % 56.67 ve % 3.33 olduğunu ve en yaygın olarak kullanılan suluk materyalinin plastik olduğunu bildirmiştir. Araştırmacı plastik suluk olarak daha çok leğen, yarıya ayrılmış plastik bidonlar ve plastik varillerin kullanıldığını belirtirken çalışmada koyunculuk işletmelerinin ortalama

sığır sayısı 7.30 baş olarak bildirilmiştir. Delice, Keskin ve Balışeyh ilçelerinde işletmelerin tamamında sağımın aile üyeleri tarafından yapıldığı, sağımı yapanların % 86.89' unun kadın, % 13.11' inin ise hem kadın hem çocuklar olmak üzere aile üyeleri olduğu belirtilmiştir. Ortalama işletmeci yaşı 32.55 olarak bildirilmiştir. Kırıkkale ilinde koyunculuk işletmelerinin % 94.44' ünün kar olmaması durumunda kışın meradan yararlandıklarını, bu durumun da mera alanlarının köylere yakın olması ile açıklanabileceğini bildirmiştir. Araştırmacı meradan yararlanmayan işletmelerin oranının % 5.56 olduğunu, bu durumun ise esas olarak kar durumu, işletmelerin bulundukları yerlerde meraların köye uzaklığı, işletmelerin yeterli iş gücüne sahip olmamaları, meraların yetersiz veya hiç olmaması gibi faktörlere bağlı olabileceğini belirtmiştir. İlde koç katım zamanının Haziran – Ekim ayları arasında değiştiği, koç katımı bitiş zamanının da Eylül-Aralık ayları arasında değiştiğini bildirmiştir. Buna karşın ilçeler genelinde koç katımı bitiş tarihinin yoğunluklu olarak Ekim ayı (% 65.17) olduğunu, ilçeler genelinde koç katımını Eylül, Kasım ve Aralık ayında bitiren işletmelerin oranlarının sırasıyla % 10.11, % 23.60 ve % 1.12 olduğunu bildirmiştir. Araştırmacı doğumdan 19 gün sonra kuzulara yem verildiğini bildirmiştir (Bostancı, 2006).

Sivas ili koyunculuk işletmelerinin yapısal özelliklerinin incelendiği çalışmada işletmeci yaşının ortalama 51.49 olduğu görülmüştür. Koyunculuk emek gerektiren bir uğraş olduğu için olsa gerek işletmecilerin ortalama yaşının orta yaş gurubunda olduğu söylenebilir. İşletmelerde çalışanlar genelde aile üyeleri ve çobanlardır. Üretime çocuklar boş vakitlerinde yardım etmelerine rağmen, kadınlar üretimin her aşamasında vardır. Çeşitli eğitim merkezlerinde kadın çiftçilere yönelik kurslar açılarak kadınların bu işi daha teknik olarak yapmaları sağlanabilir. Çobanlar ise genelde o köylü olup, aynı zamanda kendi hayvanlarını da otlatmaktadırlar. Aslında bir zanaat olan bu meslek gurubu mensuplarını kolayca bulabilmek bölgede çok zorlaşmıştır. Çünkü yeni nesil çobanlık yapmamaktadır. Bölgede kurslar açılarak konusuna hâkim sürü bakıcıları yetiştirilebilir. İşletmeler koçları sürekli sürüde bulundurmayıp, koç katım mevsiminde sürüye katmaktadırlar. Bu uygulama hem doğan kuzularda bir örneklik sağlamakta, hem de doğumlar toplu olacağı için iş gücü kullanımını etkin kılmaktadır. İşletmelerin koç katım zamanında genellikle koçlara ek yemleme yaptıkları belirlenmiştir. Ancak koç katım zamanında koyunlarına da ek yemleme uygulayan yetiştiriciler mevcut olup, sürülerinde ikizlik oranının arttığını belirtmişlerdir. Bu işletmelerin zamanla diğerlerine de örnek olmaları beklenmektedir. İşletmeler sahip oldukları tarım arazilerinde

hayvanların ihtiyacı olan kaba ve kesif yemleri üretmektedirler. Bunun haricinde çayır alanlarından biçtikleri çayır otlarını kurutup, kışın hayvanlara yedirmektedirler. İlde yonca ve korunga başta olmak üzere kaliteli kaba yem yetiştiriciliğine önem verilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Gezer, 2010).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın ana materyalini Konya İli Karapınar ilçesinde koyunculuk faaliyetinde bulunan Dağ Köyü(13) ve Ova Köyü (72)'nde toplamda 85 adet koyunculuk işletmesinden anket yöntemi ile elde edilen veriler oluşturmuştur. Konya Karapınar ilçesinin temel dayanağını tarım oluşturur. Konya İli Karapınar İlçesinin 2018 yılı İlçe toplam nüfusu 49.766 olup ilçe erkek toplam nüfusu 25.146 kadın nüfusu ise 24.620 'dir. Karapınar ilçesinde ekilen sulu tarla alanı 696.310 dekar, sulanmayan tarla alanı ise 382.130 dekardır. Nadas alanından 191.310 dekarı tarıma elverişli olup kullanılmayan arazi ise 11.500 dekardır. Çayır-mera alanı ise 1.316.240 dekardır (Anonim, 2019c).

Karapınar bölgesinde çavdar, mısır, sorgum, yonca, korunga, fiğ, vb yem bitkileri yetiştiriciliği yapılmaktadır. Yetiştirilen hayvan türleri içerisinde ise keçi ve koyun başta olmak üzere büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği bölge ekonomisinde büyük bir öneme sahiptir. Koyun yetiştiriciliği genel olarak zayıf çayır, mera ve nadas alanlarını, bitkisel ürünlere uygun olmayan alanları değerlendirerek süt, yapağı, et, tiftik gibi ürünlere dönüştüren bir faaliyet alanıdır. Aynı zamanda koyunculuk kırsal alanlardaki işsizlik oranlarını azaltmakta ve köyden kente göçün de önüne geçmektedir. Konya ili Karapınar ilçesi ve çevresi sahip olduğu iklim ve bitki örtüsü sebebiyle koyun yetiştiriciliği açısından koyunculuk faaliyetinin yapılması için uygun ortam oluşturmaktadır. Aynı zamanda Karapınar ilçesi küçükbaş hayvancılık potansiyelinin en fazla olduğu ilçe konumundadır. Anket uygulamaları bizzat araştırmacı tarafından işletmeler dolaşılarak karşılıklı yüz yüze görüşmeler ve gözlem sonucunda doldurulmuş olup 2018 yılı Kasım-Mart aylarında yapılmıştır. Anket formları, işletme sahiplerine sorulan sorulara karşılık olarak alınan yanıtlarla doldurulmuştur. Anket sorularında tekrarlı kontrollü sorulara yer verilerek üretici beyanlarının doğruluğu sağlanmaya çalışılmış ve bir üretim dönemine ait faaliyet sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formu Ek 1'de verilmiştir. Bu formda geçen maliyet hesabı ve alet ekipman varlıkları ile ilgili bilgilerde yeterli veri elde edilemediği için söz konusu hesaplamalar değerlendirilmeye alınmamıştır.

Araştırma kapsamında yapılan ön çalışmada, örnek ilçe seçilirken, doğal faktörler, tarım tekniği ve küçükbaş hayvancılık bakımından Konya ilini temsil edebilecek ilçe gayeli olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, çalışma alanı olarak, Konya

ili Karapınar ilçesi belirlenmiştir. Bu ilçedeki, koyunculuk ile uğraşan tarım işletmeleri araştırmanın popülasyonunu oluşturmuştur.

Örnek hacmi belirlenirken Tabakalı Tesadüfi Örnekleme Yöntemine göre işletme sayısı aşağıdaki formülle hesaplanmıştır (Yamane, 1967).

$$n = \frac{\sum (Nh * Sh)^2}{N^2 * D^2 + \sum (Nh * Sh^2)} \qquad D^2 = d^2 / z^2$$

Formülde;

N: Popülasyondaki işletme sayısını,

Nh: h'ıncı tabakadaki işletme sayısını,

Sh^2: h'ıncı tabakanın varyansını,

n: Örnek sayısı,

d: Popülasyon ortalamasından izin verilen hata payıdır.

Z: Hata oranına göre standart normal dağılım tablosundaki z değerini ifade etmektedir.

Araştırmaya konu olan Karapınar İlçesinde toplam 995 adet aktif koyunculuk işletmesi bulunmaktadır. Damızlık birliğine üye olmak için asgari 25 koyun gerektiği için daha az sayıda hayvana sahip işletmeler popülasyona dâhil edilmemiştir. Örnekleme sonucunda 85 adet işletme ile anket yapılması uygun bulunmuştur. (Çizelge3.1.) Örneğe çıkacak işletmeler tesadüfi olarak belirlenmiştir.

Konya ili Karapınar ilçesi koyun varlığının 2019 yılı itibariyle köylere dağılımı ile anket uygulanan işletme sayıları Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. İşletme Kapasitesine Göre Anket Uygulanan işletmelerin Dağılımı

İşletme KapasitesiBaş Hayvan Sayısı	**Araştırma Bölgesindeki İşletme Sayısı**	**Araştırmada Kullanılan İşletme Sayısı**
≤50	105	10
51-150	450	36
151-300	300	25
≥301	150	14
Toplam	995	85 (Popülasyonun%8,5)

Anketin değerlendirilmesinde işletme ile ilgili bilgiler, barınak ile ilgili bilgiler, yemleme ile ilgili bilgiler, sağım, süt işleme ve pazarlama ile ilgili bilgiler, yetiştirme

ile ilgili bilgiler, bitkisel üretim ile ilgili bilgiler ve hayvan sağlığı ile ilgili bilgiler vs. gibi özelliklere varyans analizi uygulanmıştır. Evet-hayır veya birkaç seçenekli cevabı olan, kesikli varyasyon gösteren özelliklere ise khi kare testi uygulanmıştır (Düzgüneş ve ark., 1983).

Verilerin değerlendirilmesinde ise MINITAB istatistik paket programından yararlanılmıştır.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, kullanılan anketteki başlıklara uygun olarak, işletme ve barınak, yemleme, koç katımı, döl verimi, gelişme özellikleri, sağım ve sütün değerlendirilmesi, kırkım ve yapağı, yetiştirme işleri, bitkisel üretim ve hayvan sağlığı ile ilgili olmak üzere toplam on bir alt başlık altında araştırmada elde edilen bulgular bu bölümde sırasıyla tartışılmıştır.

4.1. İşletme ve işletmeci ile ilgili bilgiler

Araştırmaya konu olan işletmelerde sulanabilir ve sulanamayan arazi varlıklarına ilişkin değerler Çizelge 2' de verilmiştir.

Çizelge 2. İncelenen işletmelerde işletmelerin sulanabilir ve sulanamayan arazi varlığı

	Arazi Sulama Durumu	
Karapınar ilçesi köy tipi	**Sulanabilen arazi varlığı \da**	**Sulanamayan arazi varlığı \da**
1 Dağ Köyü	8.1±4.5^{b}	5.0±3.1^{b}
2 Ova Köyü	396 ± 27.9^{a}	125± 55^{a}

a,b; Aynı sütunda farklı harf taşıyan ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak önemlidir ($p<0.05$).

Dağ ve Ova köylerde anket uygulanan işletmelerde toplam sulanabilen arazi varlığı dağ köyde ortalama 8.1dekar ova köyde ise 396 dekar olarak bulunmuş ve istatistiki olarak önemli bir fark gözlenmiştir. Sulanamayan arazi varlıkları bakımından dağ ve ova köy arasındaki farklılık istatistiki olarak önemlidir ($P<0.05$).Muhtemel sebebi; Ova köyün dağ köye göre daha düz arazi yapısına sahip olmasıdır.

Yapılan araştırmada Çanakkale Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliğine üye olan süt keçiciliği işletmelerinde süt maliyetinin belirlenmesine yönelik çalışmada, birliğe üye olan işletmelerin ortalama arazi varlığının 286.3 dekar olduğunu bildirmişlerdir (Tölü ve ark., 2007). Yapılan çalışmada Konya ili Karapınar ilçesi koyunculuk işletmelerinin sahip oldukları sulanabilir ve sulanamayan arazi varlıklarının, Çanakkale İli süt keçiciliği işletmelerinin ortalama arazi varlıklarından fazla olduğu görülmüştür.

İncelenen işletmelerde işletmecinin yaşı, öğrenim durumu ve işletmede çalışanlara ilişkin değerler Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3. İncelenen işletmelerin yetiştirici yaşı ile öğrenim durumu, işletmede çalışanlar

Karapınar ilçesi köy tipi	İşletme sayısı (N)	Yetiştirici yaşı	Öğrenim Durumu				İşletmede Çalışanlar					
			İlkokul		Ortaokul		Aile		İşçi		Aile+İşçi	
1 Dağ Köy	13	45.6 ±2.9	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
			11	85	2	15	13	100	0	0	0	0
2 Ova Köyü	72	46.4±1.2	58	81	14	19	61	72	10	12	1	1.17
Toplam	85		69	81.2	16	18.8	74	87	10	12	1	1.0

Çizelge 3'de görüldüğü gibi Dağ ve Ova köylerinde yetiştirici yaşı ortalama 46.0'dır (Resim 1). Kırıkkale ilinde yapılan çalışmada işletmeci yaşı ortalama 31.55 olarak bildirmiştir. Kırıkkale ilinde işletmeci yaşının, Konya ili Karapınar ilçesinden daha genç olduğu görülmektedir. Bunun sebebi; Konya ili Karapınar ilçesindeki genç nüfusun başka il veya ilçelerde çalışmalarından kaynaklanmaktadır (Bostancı, 2006). Koyunculuk işletmelerinin eğitim durumlarına bakıldığında dağ köy ve ova köyünde 81.2'sinin ilkokul, geriye kalan kısmının ise ortaokul ve yüksekokul mezunu olduğu gözlenmiştir.

Anket uygulanan işletmelerde dağ köyü % 100 aile işletmesi şeklinde çalışırken ova köyü % 12 oranında çoban ile çalışmaktadır. Bunun sebebi ise dağ köyde hayvan sayısının daha az olmasıdır. Ova köyünde çalışılan çobanların ise afgan kökenli olduğu tespit edilmiştir. Konya Karapınar İlçesinde kiralık işletmeler %1 civarında olup yöre halkı ortak işletmeye sıcak bakmamaktadır.

Resim 1. (Karagöz, 2019)

Araştırmaya konu olan işletmelerde üretime kadın ve çocukların etkisi Çizelge 4.'de belirtilmiştir.

Çizelge 4. Üretime çocuk ve kadınların etkisi

Karapınar ilçesi köy tipi	**Üretimde Kadının etkisi**				**Üretimde Çocukların etkisi**			
	Var		Yok		Var		Yok	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1.Dağ Köyü	8	61.5	5	38.5	9	69.2	4	30.8
2 Ova Köyü	48	66.7	24	33.3	42	58.3	30	41.6
χ^2değeri=	0.129	**SD=**	1	**P**=0.720	**χ^2değeri=**	0.545	**SD P=**	1 0.460

Çizelge 4'de görüldüğü gibi işletmelerde bütün aile bireyleri koyunların bakımı, beslenmesi ve meraya çıkarılması vb. işleri ortaklaşa yapmaktadırlar. İşletmelerde üretime çocukların etkisi Dağ köyde % 69.2 iken Ova köyde bu oran % 58.3'dür. Çocuklar okullara gitmektedir. Boş vakitlerinde ise mevcut işlere yardımcı olmaktadırlar (Resim 2).

Resim 2. (Karagöz, 2019)

Ova köyünde gerek sulanan arazi varlığının çok olması gerekse atadan kalma yetiştirici sisteminin devam etmesinden dolayı işletmede bulunan çocukların öğrenim hayatına daha fazla önem verdikleri gözlenmiştir. Üretime kadınların etkisi dağ köyde % 61.5 ova köyünde ise % 66.7'dir. Ova köyünde kadın ve çocukların oluşu üretimi değiştirmemektedir.

İşletmeler dağ ve ova köylerinde kendilerine en yakın bilgi kaynaklarından teknik bilgi almaktadırlar. Bu kaynaklar Tarım İl-ilçe Müdürlükleri, aile büyükleri, özel sektör, koyunculuk yapan diğer işletmeler, üniversiteler, görsel ve yazılı basın olarak sayılabilir. İşletmelerin bu kaynakların ne kadarından yararlandıkları ve özellikle Tarım İl-ilçe Müdürlüklerinden teknik bilgi ve destek alma durumları Çizelge 5' de verilmiştir.

Çizelge 5. İncelenen işletmelerin Tarım Ve Orman Bakanlığı destek çeşidi ve teknik bilgi desteği

Karapınar ilçesi köy tipi	Destek Çeşidi (Tarım Ve Orman Bakanlığı)						Teknik Bilgi Desteği				
	Küpe		Süt		Hiçbiri		%				
	N	%	N	%	N	%	1	2	3	4	5
1 Dağ Köyü	11	84.62	2	15.38	0	0	23.08	53.85	7.69	0	15.38
2 Ova Köyü	41	56.94	18	25.0	13	18.06	65.28	25.0	2.7	1.42	5.6

χ^2değeri= 4.158 **SD=**2 **P=**0.125

Çizelge 5'de görüldüğü gibi anket uygulanan işletmelerde, koyunculuk işletmeleri destek çeşidi olarak Tarım ve Orman Bakanlığı'nın dağ köyü % 84.62 ova köy ise % 56.94 oranında küpe desteğinden yararlanmaktadır. İşletmeler Tarım ve

Orman Bakanlığı'nın çiğ süt desteği olarak 0.22TL \ Litre yararlanmaktadırlar. Koyunculuk işletmelerinin teknik bilgi desteği olarak ise Dağ köyde (1) % 23.08 il-ilçe tarım müdürlüğü teknik elemanlarından destek alırken ova köyün bu konuda daha bilinçli olduğu ve imkânlarının fazla olmasından il-ilçe tarım müdürlüğü teknik elemanlarından tarım desteği oranının % 65.28 olduğu tespit edilmiştir. Dağ köyünde işletme sahipleri (2) % 53.85'i aile büyüklerinden aldıkları bilgilerle koyunculuk yaparken (5) %15.38'i basın ve yayın araçlarından koyunculuk yapma hakkında bilgi edinmektedirler.

Anket uygulanan işletmelerde tarımın diğer kolları ile uğraşma oranları, sosyal güvenceleri ve birliğe üyelik durumları Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6. İşletmelerin koyunculuk dışında başka işle uğraşma oranı, Sosyal güvence ve birliğe üyelik durumları

Karapınar ilçesi köy tipi	Koyunculuk dışında başka işle uğraşma				Sosyal güvence				Birliğe Üyelik			
	Koyunculuk		TDK		Var		Yok		Var		Yok	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ köyü	11	85	2	15	8	62	5	38	8	62	5	38
2OvaKöyü	59	82	13	18	56	78	16	22	52	72	20	28
χ^2değeri=	0,054	**SD**=1	**P**=0.816		**χ^2değer=**	1.561	**SD=P=**	1 0.212	**χ^2değeri=**	0.625	**SD=P=**	1 0.432

Çizelge 6'da görüldüğü gibi araştırma bölgelerinde dağ köyde % 85.0 oranında koyunculuk ile uğraşırken Ova köyünde ise % 82'si koyunculuk ile uğraşmaktadır. Dağ köyünde % 15 oranında tarımın diğer kolları olarak adlandırdığımız ticaret, muhtarlık vb işler ile uğraşırken ova köy ise % 18 oranında tarımın diğer kollarıyla uğraşmaktadır. İncelenen koyunculuk işletme sahiplerinin dağ köyünde % 62'sinin ova köyünün ise % 78'inin sosyal güvenceleri vardır. İşletme sahiplerinin yaş ortalaması 46.0 olduğu için bu kesim herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklidir. Daha genç işletme sahipleri ise herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna üyedirler ve prim ödemektedirler.

Dağ köyünde birliklere üyelik oranı % 62 iken ova köyde bu oran % 72 olarak tespit edilmiş ve bu farkın sebebi olarak bölgedeki halkın eğitimsizliğinden kaynaklandığı ve destek almak için daha az kişinin birliklere kayıt yaptırdığı

gözlenmiştir. Konya Karapınar bölgesinde koyunculuk işletmelerinin geneli babadan ve atadan kalma işletmelerdir.

Anket uygulanan işletmelerin koyunculuk yapma süreleri ile ilgili değerler Çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7. İncelenen işletmelerin koyunculuk yapma süresi

Karapınar ilçesi köy tipi	**Tecrübe (yıl)**							
	1-5		5-10		10-20		Baba mesleği	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1Dağ Köyü	1	7.8	6	46.2	3	23.0	3	23.0
2 Ova Köyü	5	7.0	10	13.9	7	9.7	50	69.4

Çizelge 7'de görüldüğü gibi işletmelerin koyunculuğa başlama olarak tabir ettiğimiz 1-5 yılı dağ köyde % 7.8 iken ova köyde % 7.0'dir.Ayrıca dağ köyde % 23.0'ü ova köyde ise % 69.4'ü koyunculuğu baba mesleği olarak yapmaktadır(Resim 3).

Resim 3. (Karagöz, 2019)

Kadim meslek olan koyunculuk Karapınar ilçesinde ata mesleği olarak değer görmektedir. Yaşları genç olan işletmecilerden bazıları da koyunculuğu baba mesleği olarak yaptıklarını belirtmişlerdir.

4.2. Barınak ile ilgili bilgiler

İncelenen işletmelerde barınak tipi, barınak mülkiyeti ve barınağın yeri ile ilgili bilgiler Çizelge 8'de verilmiştir.

Çizelge 8. İncelen işletmelerde barınak tipi, barınak mülkiyeti ve barınağın yeri

Karapınar ilçesi köy tipi	**Barınak Tipi**						**Barınak Mülkiyeti**				**Barınak Yeri**			
	Açık		Kapalı		Etrafı açık		Kendi		Kira		Konuta bitişik		Ayrı	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1DağKöyü	1	7.7	9	69.2	3	23.1	13	100	0	0	8	61.5	5	38.5
2OvaKöyü	0	0	3	4.1	69	95.9	71	98.6	1	1.4	7	9.8	65	90.2
											χ^2değeri=	20.344	**S=**	**1**
													P=	0.01

Çizelge 8' de görüldüğü üzere Dağ ve Ova köylerinde ağıllar % 69.2, ova köyde ise % 4.1 kapalıdır. Bunun nedeni ise dağ köyde işletme sahiplerinin iklim şartlarından kaynaklı hayvanlarının üşüyeceklerini düşünmeleridir. Ova köyde % 95.9 oranında ağıllar etrafı açık sundurmadır. Anket uygulanan dağ köyde koyunculuk işletmelerinin ağıllarının % 100'ü ova köyünde ise % 98.6' sının kendi mülküdür. Geri kalanı ise kira veya ortakçılık şeklinde kullanılmaktadır. Dağ ve ova köyde kira ya da ortak ağıllara sıcak bakılmamaktadır.

Yapılan araştırmaya göre yurdumuzda iklim koşullarına bağlı olarak koyunların ağılda kalma süreleri birbirinden farklı olup, Orta ve Kuzey-Doğu Anadolu illerinde koyunlar 3-5 ay ağılda kaldıkları halde kıyı bölgelerde bu süre çok kısadır. Araştırıcı kışı hafif geçen bölgelerde ağılların bir tarafının açık ve hafif materyalden yapılması gerektiğini, kışı sert geçen bölgelerde ise ağılların her tarafının kapalı olması gerektiğini bildirmiştir(Yarkın, 1953).

Çizelge 8' de görüldüğü gibi incelenen işletmelerin dağ köyünde % 61.5' inde barınaklar konuta bitişik veya konutun altında yer alırken ova köyünde ise % 90.2 oranında barınakların konuttan ayrı olduğu gözlenmiştir. Dağ ve ova köyünde barınak yeri durumu istatistiki olarak birbirine bağımlıdır.($p<0.05$). Konuttan ayrı olan barınaklar ise genelde evin avlusu içinde yer almaktadır. Yazın yaylaya çıkan işletmelerin yaylada da ağılları mevcuttur. Konya Karapınar ilçesinde yaylacılık kültürü hala devam etmektedir.

İncelenen işletmelerde barınak tabanı ve barınak duvarı Çizelge 9'da verilmiştir.

Çizelge 9. İncelenen işletmelerin barınak tabanı ve barınak duvarı

Karapınar ilçesi köy tipi	**Barınak tabanı**						**Barınak Duvarı**			
	Beton		Toprak		Döşeme		Sıvalı		Sıvasız	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1DağKöyü	4	30.8	8	61.5	1	7.7	5	38.5	8	61.5
2 Ova Köyü	7	9.7	65	90.3	0	0	43	59.8	29	40.2
							χ^2değeri=	2.05	**SD=**	1
									P=	0.155

İncelenen işletmelerde barınakların tabanı dağ köyünde % 30.8 beton iken ova köyünde bu oran % 9.7'dir. Dağ köyde barınak tabanlarının % 61.5'i, ova köyünde % 90.3'ü topraktır. Yetiştiricilerde ağıl tabanının toprak olmasının, koyunların sağlığı açısından daha uygun olduğu görüşü hâkimdir. Burdur ilinde yapılan çalışmada koyunculuk işletmelerinin % 91.80' inde zeminin toprak, % 6.20' sinde beton ve % 1' inde ise çeşitli kaplama materyali olduğunu bildirmiştir. Keçicilik işletmelerinde ise taban materyalinin % 90.00 oranında toprak, % 7.50 oranında beton ve % 2.50 oranında kaplama olduğunu belirtmiştir (Bilginturan, 2008). Konya ili Karapınar ilçesinde de ağılların tabanının toprak olma düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüş olup bunun sebebi; Karapınar ilçesinde kışların daha soğuk olması ve bundan dolayı toprak harici tabana sahip ağıllarda hayvanların üşüyeceği düşüncesidir.

Anket uygulanan işletmelerde Dağ köyünde % 61.5'nin barınak duvarları sıvasız yapıya sahipken bu oran ova köyde % 40.2'dir. Bunun sebebi; Ova köydeki işletme sahiplerinin dağ köye oranla daha bilinçli koyun yetiştiriciliği yapmasıdır.

İncelenen işletmelerde barınak duvar cinsi ve barınak çatısı özellikleri Çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10. İncelenen işletmelerin barınak duvar cinsi ve barınak çatısı

	Duvar Cinsi								Barınak Çatısı							
Karapınar ilçesi köy tipi	Taş		Briket		Tuğla		Kerpiç		Ahşap		Tahta		Toprak		Diğer	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	2	15.4	10	77.0	1	7.6	0	0	8	61.5	3	23.1	0	0	2	15.4
2 Ova Köyü	8	11.1	17	23.7	35	48.6	12	16.6	14	19.4	5	6.9	42	58.5	11	15.2

Duvar yapı malzemesi en fazla taş ile briket-tuğladır. Taş duvarlar genelde yığma taş duvar şeklindedir. Taşlar arası malzeme genelde çamurdur ve duvarların toprakla sıvalı olduğu gözlenmiştir. Dağ köylerinde işletmelerin eski ambarlarını ağıla çevirmesinden dolayı yapısının uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Konya ilindeki koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri üzerine yapılan çalışmada, küçük işletmelerdeki koyun ağıllarının % 23.40'ının taş, büyük işletmelerdeki barınakların ise % 6.67 briket, % 66.67 kerpiç ve % 36.60'ının taş yapılar olduğu ve duvarların genelde toprak ile sıvalı oldukları bildirilmiştir (Direk ve ark., 2000).

Barınak çatısı olarak dağ köylerinde % 61.5 oranında ahşap malzeme kullanılırken ova köylerde %58.5 toprak kullanılmaktadır(Resim 4).

Resim 4. (Karagöz,2019)

Aynı zamanda çatı malzemesi olarak saç ve panellerde tercih edilmektedir. Bunun sebebi ise; Ova köyünde bulunan işletme sahiplerinin barınak çatı malzemesi olarak seçtikleri saç ve panelin maliyeti, işçiliğinin az olmasıdır. Fakat bu yapı

malzemelerinin olumsuz yönü ise yazın çok sıcak tutar iken, kışın ağıl içinde terleme ve soğumadan dolayı su damlaması oluşturmaktadır. İşletmelerin atadan kalma ağıl sistemlerini devam ettirdikleri gözlenmiştir.

Anket uygulanan işletmelerde havalandırma bacalarının yüksekliği, pencere sayıları ve barınak kapasitesi Çizelge 11'de ele alınmıştır.

Çizelge 11. İncelenen işletmelerin havalandırma bacası, baca yüksekliği, pencere sayısı ve barınak kapasitesi

Karapınar ilçesi köy Tipi	**Havalandırma baca sayısı (adet)**	**Baca Yüksekliği (cm)**	**Pencere Sayısı (adet)**	**Barınak Kapasitesi (baş)**
1 Dağ Köyü	4.15±0.42	52.31±1.6	4.46±0.42^{b}	120.9± 14.0^{b}
2 Ova Köyü	5.11±0.17	52.64±1.1	6.31±0.38^{a}	329.0±40.0^{a}

a,b; Aynı sütunda farklı harf taşıyan ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak önemlidir ($p<0.05$).

Barınaklarda ortalama baca yüksekliği dağ köyde 52.31 ova köyde 52.64 cm olup istatistiki olarak baca yükseklikleri arasındaki fark önemsizdir. Bazı eski yapılarda baca yerine varillerin kesilip v şeklinde barınak çatısına konulduğu ve yaklaşık yüksekliğinin 55 cm olduğu tespit edilmiştir. Pencere sayısı dağ köyde ortalama 4.46 adet iken ova köyde bu oran 6.31 olarak bildirilmiştir. İşletme pencere sayıları bakımından gözlenen farklılıklar önemlidir($p<0.05$).Bunun sebebinin iklim şartlarına bağlı olarak işletmelerde pencere alanının küçük veya büyük olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

İncelenen işletmelerde dağ köyde ortalama barınak kapasitesi 120.9 baş, ova köyde ise 329.0 baştır işletme barınak kapasitelerinin yeterli olduğu tespit edilmiştir($p<0.05$). Havalandırma baca sayısı dağ köyde 4.15 ova köyde 5.11 olarak bulunmuş ve bu değerler arasında istatistiki olarak önemli bir fark gözlenmemiştir.

Anket uygulanan işletmelerde ağılların suluk yapı malzemeleri ile sulama şekli Çizelge 12' de verilmiştir.

Çizelge 12. Dağ ve ova köyü barınaklarındaki suluk yapı malzemeleri ve sulama şekli

Karapınar ilçesi köy Tipi	Suluk Yapısı								Sulama Şekli							
	Metal		Tahta		Plastik		Beton		Yalak		Suluk		Taşıma		Kaynak Pınar	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	0	0	0	0	13	100	0	0	3	23.1	1	7.6	3	23.1	6	46.2
2 Ova Köyü	5	7.0	1	1.4	61	84.6	5	7.0	5	6.9	8	11.11	8	11.11	51	70.88

Suluk yapı malzemelerinin metal, plastik, tahta ve beton şeklinde olduğu görülmüştür. Dağ köyde % 100 plastik suluk kullanılırken bu oran ova köyde % 84.6 olarak bulunmuştur. Ova köyde plastik sulukların yanında az miktar olsa da metal ve tahta suluklar da kullanılmaktadır. Sulama şekli olarak yalaktan yararlanma oranı dağ köy % 23.1 iken ova köyde % 6.9 olarak bulunmuştur. Kaynak-pınar suyundan yararlanma oranı dağ köyde % 46.2 ova köyde % 70.88'dir.

Kırıkkale ilinde yapılan çalışmada Delice ve Balışeyh ilçelerindeki koyun barınaklarında suluk materyali olarak; metal, tahta, plastik ve beton malzemeler kullanıldığını, işletmeler genelinde metal, tahta, plastik ve beton suluk kullanma oranlarının sırasıyla % 4.44, % 35.56, % 56.67 ve % 3.33 olduğunu ve en yaygın olarak kullanılan suluk materyalinin plastik olduğunu bildirmiştir. Araştırıcı plastik suluk olarak daha çok leğen, yarıya ayrılmış plastik bidonlar ve plastik varillerin kullanıldığını belirtmiştir (Gezer, 2010).Konya ili Karapınar ilçesinde de suluk materyallerinin kullanım durumlarının Kırıkkale iline benzediği tespit edilmiştir.

Anket uygulanan işletmelerde hayvanları sulama sıklığı çizelge 13'de verilmiştir.

Çizelge 13. Dağ ve ova köylerinde bulunan koyunculuk işletmelerindeki hayvanların sulama sıklığı

Karapınar ilçesi köy tipi	Sulama Sıklığı					
	Serbest		Günde 2 Defa		Günde2 Defadan fazla	
	N	%	N	%	N	**%**
1 Dağ Köy	2	15.38	0	0	11	84.62
2 Ova Köyü	10	13.8	7	9.7	55	76.5
χ^2değeri=	1.377	**SD**=2		**P**=0.502		

Çizelge 13'de görüldüğü gibi dağ köyde işletmelerin sulama sıklığı % 15.38 serbest,% 84.62 günde ikiden fazla şeklindedir. Ova köyde ise % 13.8 serbest ,% 9.7 günde iki kere ve % 76.5 günde ikiden fazladır. Karapınar ilçesinin genelinde doğal kaynaklar mevcut olduğu için meralarda uygun yerlerde kaynakların önünde suluklar bulunmaktadır. Hayvanların gün içinde bu bölgelerde sulandığı gözlenmiştir. Dağ ve ova köyünün sulama sıklığı bakımından istatistiki olarak birbirine bağlı olmadığı tespit edilmiştir.

İşletmelerde yemliklerin en, boy ve derinliklerinin ölçüleri Çizelge 14'de verilmiştir.

Çizelge 14. Konya İli Karapınar İlçesi dağ ve ova köylerinde yemlik ölçüleri

Karapınar ilçesi köy tipi	**Uzunluk metre**						**Genişlik cm**				**Derinlik cm**			
	3		**4**		**5**		**25-30**		**30-35**		**35-40**		**40 üzeri**	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	8	61.5	5	38.5	0	0	10	76.9	3	23.07	9	69.2	4	30.8
2 Ova Köyü	30	41.7	37	51.4	5	6.9	66	91.6	6	8.4	69	95.8	3	4.2

İşletmelerde ortalama yemlik boyu en kısa 3 m, en uzun 5 m dir. Dağ köyünde yemlik ölçüsü % 61.5 oranında 3m,% 38.5'i 4 m'dir. Ova köyde ise bu oran % 41.7'si 3m ,% 51.4'ü 4 m ve % 6.9'u 5m olarak tespit edilmiştir. Yemlik eninin 25-30 cm oranı dağ köyde % 76.9, ova köyde % 91.6'dır. Yemlik derinliği ise dağ köyde % 69.2 oranında 35-40cm aralığında % 30.8 oranında ise 40 cm ve üzeridir. Ova köyde bu oran % 95.8 oranında 35-40cm ve % 4.2 oranında 40 cm ve üzerindedir. Yemliklerin işletmelerde genelde ağılların uzun duvarı boyunca kenar kısmına yapıldığı gözlenmiştir. İncelenen işletmelerde yemlikler hayvanların rahatlıkla yem yiyebilecekleri uzunluk ve genişlikte bulundurulmaktadır.

Tekirdağ ilinde yapılan araştırmada ağılların önemli bir bölümünde ağıl içinde sabit yemlikler ve kesif yemlemede kullanılan seyyar yemliklerden oluştuğunu, seyyar yemliklerin uzunluğunun 200-280 cm, genişliğinin 35-45 cm ve derinliğinin 40-50 cm arasında değiştiğini bildirmiştir. Araştırmacı duvara sabitlenmiş tek taraflı yemliklerin % 72.20'sinde hayvanlar için yeterli yemlik uzunluğunun ayrılmadığını gözlemiştir. Seyyar yemliklerin genişliklerinin de araştırma ağıllarının % 44.40'ında uygun genişlikte olmadığını bildirmiştir. Az hayvana sahip ağıllarda ise yemlemenin % 16.60 oranında zeminde yapıldığını tespit etmiştir. Bu durumun, yemlemenin sağlıklı yapılmasını engellediğini belirtmiştir. Konya ili Karapınar ilçesinde de yemlik ölçüleri

bakımından Tekirdağ ilindeki araştırmaya benzer sonuçlar elde edilmiştir (Günal, 2006).

4.3. Yemleme ile ilgili bilgiler

İncelenen işletmelerde kaba ve kesif yem temini Çizelge 15'de belirtilmiştir.

Çizelge 15. İşletmelerde kaba ve kesif yemin temini

	Kaba Yem Temini				**Kesif Yem Temini**			
Karapınar ilçesi köy Tipi	**Kendi**		**Satın Alma**		**Kendi**		**Satın Alma**	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	1	7.7	12	92.3	1	7.7	12	92.3
2 Ova Köyü	7	9.7	65	90.3	16	22.2	56	77.8
χ^2değeri=	0.053	**SD=**	1	**P=**0.818	**χ^2değeri=**	1.453	**SD=**1 **P=**0.228	

Çizelge 15'de görüldüğü gibi anket uygulanan işletmelerde kaba yem teminini dağ köyde % 92.3'ü, ova köyde ise % 90.3'ü bayi ve fabrikalardan satın almaktadır. Dağ köyünde kesif yem temini % 7.7'si kendisi yaparken ova köyde bu oran % 22.2'dir.Bunun nedeni ise ova köyün dağ köye oranla daha bilinçli koyunculuk yapmasıdır. Dağ köydeki kesif yem temini % 92.3'ü fabrikadan satın alırken ova köydeki bu oran % 77.8'dir. Dağ köyün kesif yem temininin ova köye göre daha az olmasının sebebi; dağ köyünde mera alanlarının az olması ve hayvanların ağıla meradan iyi yararlanamadıkları için ağıla aç dönmesidir.

Anket uygulanan işletmelerde yemleme sıklığı Çizelge 16'da belirtilmiştir.

Çizelge 16. Dağ ve ova köylerinde incelenen işletmelerdeki hayvanların yemlenme sıklığı

	Yemleme Sıklığı							
	Serbest		**2 defa**		**3 defa**		**4 defa**	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	1	7.7	8	61.5	1	7.7	3	23.1
2 Ova Köyü	1	1.4	50	69.4	18	25.0	3	4.2

Çizelge 16'da görüldüğü gibi hayvanların yemleme sıklığı işletmelerde %60'ın üzerinde olup en fazla günde dört defa yemlenmektedir.

İncelenen işletmelerde yemleme yöntemi Çizelge 17'de belirtilmiştir.

Çizelge 17. İncelenen işletmelerde yemleme yöntemi

Yemleme Yöntemi						
Karapınar ilçesi köy tipi	**Önce Kaba – Kesif Yem**		**Önce Kesif-Kaba Yem**		**Birlikte Karışık**	
	N	%	N	%	N	%
1.Dağ Köyü	0	0	0	0	13	100
2 Ova Köyü	0	0	4	5.6	68	94.4

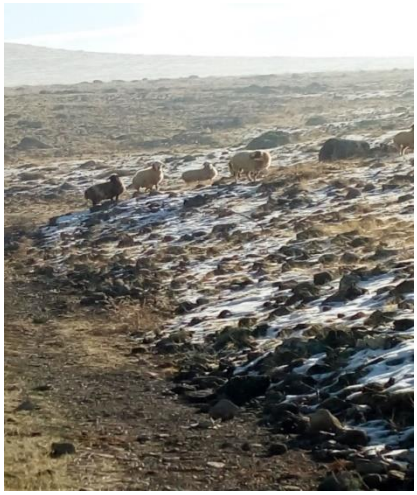
Çizelge 17'de görüldüğü gibi hayvanlara yemleme yöntemi olarak dağ köyde % 100 oranında ova köyde ise % 94.4 oranında birlikte karışık şeklinde yemleme yaptıkları gözlenmiştir. Sürü beslenme şekli olarak kuru ot kuru saman ve kuru yonca tercih ettikleri, kesif yem olarak ise işletmelerden dağ köyünde çoğunlukla pancar küspesi kullanılırken ova köylerde pancar küspesine ek olarak mısır silajı da verildiği tespit edilmiştir.

Anket uygulanan işletmelerde mera mülkiyeti Çizelge 18'de verilmiştir.

Çizelge 18. İşletme mera mülkiyeti ve meraya uzaklık

Karapınar ilçesi köy tipi	**Mera Mülkiyeti**				**İşletme mera mesafesi (metre)**
	KOM		**Diğerleri**		
	N	%	N	%	$\bar{x} \pm S\bar{x}$
1 Dağ Köyü	13	100	0	0	833.0± 285.0
2 Ova Köyü	72	100	0	0	478.0±111.0

Çizelge 18'de görüldüğü gibi incelenen koyunculuk işletmelerinin tamamının yaylaya çıkmamaları durumunda köy civarında bulunan meralardan yararlandıkları ve meraların tamamının köy orta malı olduğu tespit edilmiştir. Koyunculuk işletmeleri ile meralar arasındaki uzaklığın Dağ köyde (Resim 5) 833 m ova köyde (Resim 6) ise 478m olduğu saptanmıştır.

Resim 5. (Karagöz,2019)

Resim 6. (Karagöz,2019)

Ova köyde mera mesafesinin az olma nedeni dağ köye göre daha düz yapıya sahip olmasıdır.

İncelenen işletmelerin meraya çıkış zamanı, meraya çıkış şekli ve meradan yararlanma durumu Çizelge 19'da belirtilmiştir.

Çizelge 19. Koyunların meraya çıkış tarihi, meraya çıkış şekli ve meradan yararlanma durumu

Karapınar ilçesi köy tipi	**Meraya Çıkış Zamanı**						**Çıkış şekli**				**Kışın Meradan yararlanma**			
	Nisan		Mayıs		Temmuz		Aile sürüsü		Başka sürü ile		Var		Yok	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1.Dağ Köyü	10	77	3	23	0	0	13	100	0	0	13	100	0	0
2.Ova Köyü	29	40	7	10	36	50	71	98.6	1	1.4	69	95.8	3	4.17

Meraya çıkış ve dönüşlerin ölçüsü, meradan kar kalktığında gerçekleşmektedir. Hayvanlar meraya genelde karlar eriyince çıkmaktadırlar. İncelenen işletmelerde dağ köyü hayvanlarını % 77 oranında nisan ayında meraya çıkartırken ova köyü ise hayvanlarının % 50'sini temmuz ayında meraya çıkarmaktadır. Her iki bölgede de kışın meradan yararlanma oranı ortalama % 99.25'dir.

Kırıkkale ilinde yapılan çalışmada koyunculuk işletmelerinin % 94.44' ünün kışın meradan yararlandığını, bunun sebebi olarak da mera alanlarının köylere yakın olması ile alakalı olduğunu bildirmişlerdir. Araştırmacı meradan yararlanmayan işletmelerin oranının ise % 5.56 olduğunu, bunun nedeni olarak da meraların karla örtülü olması, işletmelerin bulundukları yerlerde mera ile köy mesafesi, meraların

yetersiz veya hiç olmaması tespitinde bulunmuşlardır. Yapılan bu çalışma ile Konya ili Karapınar ilçesi koyunculuk işletmelerinin meralardan yararlanma nedenlerinin Kırıkkale ilindeki çalışma ile benzer sonuçlar oluşturduğu gözlenmiştir(Bostancı, 2006).

Konya ili Karapınar ilçesi koyunculuk işletmelerinde dağ köyünde %100' ün ova köyünde ise % 98.6' sının hayvanlarını tek aile sürüsü şeklinde meraya çıkardıkları ve başka sürüye katmaya sıcak bakmadıkları gözlenmiştir. Bunun sebebi; atadan kalma koyunculuk geleneğini sürdürmeleridir.

İncelenen işletmelerin yıllık giderleri Çizelge 20'de verilmiştir.

Çizelge 20. İşletme yıllık giderler (Hayvan başına)

Karapınar ilçesi köy tipi	Yıllık kesif yem gideri(TL)	Yıllık kaba yem gideri (TL)	Sağlık giderleri (TL)	İşletme Diğer Giderler (TL)
1DağKöyü	167.0±46.0	160.0±37.0	12.4±3.9	10.05±1.8
2OvaKöyü	165.0±37.0	215.0±78.0	21.3±6.3	19.6±4.9

Anket uygulanan işletmelerde yıllık kesif yem gideri hayvan başına dağ köyde 167.0 TL iken ova köyde bu oran 165.0 TL dir. Kaba yem gideri ise dağ köyde yıllık hayvan başına ortalama 160.0 TL, ova köyde 215.0 TL dir. Bunun sebebi olarak hayvanların ova köyde dağ köye oranla meralardan daha fazla yararlanmaları düşüncesidir. İşletme diğer giderleri şeklinde tabir ettiğimiz elektrik su vb. giderler, dağ köyünde ova köyüne göre hayvan sayılarının az olmasından kaynaklı işletme giderlerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. İşletme sağlık giderleri dağ köyünde ortalama hayvan başına 12.4 TL dir. Bunun nedeni; Dağ köyü işletme sahiplerine göre imkânlarının kısıtlı olması ve veteriner hekimin yol durumu kış şartları vb. sebeblerden dolayı dağ köye hizmeti tercih etmemesidir.

İncelenen işletmelerin yıllık gelirleri Çizelge 21'de verilmiştir.

Çizelge 21. İşletme yıllık gelirler

Karapınar ilçesi köy tipi	Yıllık işletme geliri(TL)	Yıllık süt geliri (TL)	Yıllık gübre geliri (TL)
1 Dağ Köyü	25385 ±3601[b]	904±165[b]	365 ± 96[b]
2 Ova Köyü	164157±86902[a]	5650±1800[a]	1295 ±229[a]

a,b; Aynı sütunda farklı harf taşıyan ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak önemlidir ($p<0.05$).

İncelenen işletmelerde yıllık işletme geliri dağ köyde 25.385 TL, ova köyde 164.157 TL'dir($p<0.05$). Yıllık süt geliri dağ köyde 904 TL, ova köyde ise 5.650TL'dir.Dağ ve ova köyü yıllık süt gelirleri arasındaki fark önemlidir ($p<0.05$). Ova köyü süt gelirinin yüksek olma nedeni; dağ köye oranla hayvan sayısının fazla olmasıdır. Yıllık gübre geliri dağ köyde 365TL iken ova köyde 1.295TL olduğu gözlenmiştir. İşletmeler arası yıllık gübre gelirleri istatistiki olarak önemli bulunmuştur. Anket uygulanan işletmelerde çobanın durumu Çizelge 22'de belirtilmiştir.

çizelge 22. İşletmede çobanın durumu

Karapınar ilçesi köy tipi	Çoban Bulunduran İşletme Oranı	Çobanın Eğitim Durumu			
	Oran	Okuryazar		Okuryazar değil	
		N	%	N	%
1 Dağ Köyü	%7	0	0	0	0
2 Ova Köyü	%35	67	79	5	6

Anket uygulanan işletmelerde dağ ve ova köyde ya çoban tutarak ya da sürü sahipleri bizzat kendi sürülerine çobanlık ederek koyunlarını otlatmaktadırlar. Çobanlar genelde yabancı şahıslar olup daha çok afgan kökenlidir. Ova köyde % 35 oranında çoban tutulurken bu oran dağ köyünde % 7 dir. Bunun nedeni olarak anket uygulanan işletmeciler dağ köyünde hayvan sayısının az olmasından kaynaklı gelirin gideri karşılamadığını ve çoban fiyatlarının yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Son yıllarda ise çoban bulamama sıkıntısı ciddi boyuta ulaşmış durumdadır. Bu yüzden işletmeler genelde 1 adet çobanla çalışmaktadırlar. (Resim 7).

Resim 7. (Karagöz,2019)

Ayrıca anket sorularının içinde olmamasına rağmen işletme sahipleri peygamber mesleği olan çobanlığın halk tarafından önemsiz görülmesinden kaynaklı evlenmede büyük sıkıntı çektiklerini bu yüzden genç kesimin şehre göç etmek zorunda kaldığını dile getirmişlerdir.

4.4. Koç katımı ile ilgili bilgiler

Anket uygulanan işletmelerde koçbaşına düşen koyun sayısı ve koça gelme zamanı Çizelge 23'de verilmiştir.

Çizelge 23. İşletmelerde koç başına düşen koyun sayısı ve koça gelme zamanı

Karapınar ilçesi köy tipi	Koç Başına Düşen Koyun sayısı						Koyunların Koça gelme zamanı					
	1-25		26-50		>50		Sabah		Öğle		Akşam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	9	69.2	4	30.8	0	0	0	0	1	7.6	12	92.4
2 Ova Köyü	25	34.8	43	59.7	4	5.5	7	9.7	0	0	65	90.3

Koç başına düşen koyun sayısı; dağ köyde % 69.2'si 1-25 arasında iken ova köyde hayvan sayısının fazla olmasından kaynaklı % 59.7'si 26-50 arasında değişim göstermektedir. İncelenen işletmelerde koyunların koça gelme zamanının dağ ve ova köyde ortalama % 91.35 oranında akşamüzeri gerçekleştiği gözlenmiştir.

İncelenen işletmelerin koç katım ayı ve koçun sürüde bulunma durumu Çizelge 24'de verilmiştir.

Çizelge 24. Koç Katım ayı ve koçun sürüde bulunması

Karapınar ilçesi köy tipi	Koç katım ayı								Koçun sürüde bulunması			
	Mayıs-Haziran		Temmuz-Ağustos		Eylü-Ekim		Kasım-aralık		Mevsiminde		Sürekli	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	0	0	0	0	0	0	13	100	13	100	0	0
2 Ova Köyü	0	0	25	34.7	16	22.2	31	43.1	67	93.06	5	6.94

Koç katımı dağ köyünde kasım ayı başlayıp aralık ayına kadar devam etmektedir. Ova köyde koç katımının % 43.1'i kasım ayında başlarken % 34.7'si temmuz ayında % 22.2' si ise eylül ayında başlamaktadır. Her iki bölgede de koçların katımının mevsiminde gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Yapılan araştırma ile koç katım zamanını iki etmenin etkilediğini, bunlardan birincisinin koyunların kızgınlık göstermeye başladığı zaman ve ikincisinin ise iklim koşulları, pazar vb durumların olduğunu belirtmiştir. Ülkemizde koç katımının yaz başlarından sonbahara kadar yapıldığını, Batı Anadolu' da koç katımının erken, Doğuya gidildikçe geç yapıldığını ileri sürmektedir (Bostancı, 2006).

4.5. Döl verim özellikleri ve kuzu verimi

İncelenen işletmelerin döl verim özellikleri ve kuzu verimi Çizelge 25'de verilmiştir.

Çizelge 25. Koç altı koyun sayısı, kısır koyun sayısı, çoğuz doğuran koyun sayısı ve doğan kuzu sayısı

Karapınar ilçesi köy tipi	Koç Altı Koyun Sayısı	Kısır Koyun Sayısı	Doğan Kuzu Sayısı
1 Dağ Köyü	135.5	27.12	130.2
2 Ova Köyü	338.67	112.89	348.68

Burdur ilinde yapılan araştırmada koyunculuk işletmelerinde, kısırlık oranını % 7.72, kuzu ölüm oranını % 7.57 olarak bildirmiştir. Keçicilik işletmelerinde aynı oranları sırası ile % 10.17 ve % 10.73 olarak bildirmiştir. Konya ilinde bu değerlerin Burdur ilinden farklı olmasının sebebi, her iki ilinde koyun ırklarının farklı olması olabilir (Bilginturan ve Ayhan, 2008)

4.6. Gelişme özellikleri

İşletmelerde doğan kuzular işletmenin maddi ihtiyaçları doğrultusunda belirli bir yaşa veya canlı ağırlığa erişince pazarlanmaktadır. İşletmelerde kuzuların pazarlama ağırlığı ve pazarlama yaşına ilişkin bilgiler çizelge 26' da verilmiştir.

Çizelge 26. Kuzuların pazarlama yaşı, pazarlama ağırlığı, ergin koç ve koyun ağırlığı

Karapınar ilçesi köy tipi	Kuzuların pazarlama yaşı (ay)	Kuzu Pazarlama ağırlığı (kg)	Ergin koç ağırlığı(kg)	Ergin koyun ağırlığı (kg)
1 Dağ Köyü	6.30±0.13	51.15±2.1	75.77^{a}±1.9	61.82±0,70
2 Ova Köyü	6.42±0.14	53.59 ±0.57	87.6^{b}±1.4	65.92±0,56

a,b; Aynı sütunda farklı harf taşıyan ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak önemlidir ($p<0.05$).

Çizelge 26' da görüldüğü gibi kuzuların pazarlama yaşı dağ köyünde 6.3 ay iken ova köyde bu oran 6.42 ay olarak bulunmuştur. Bu değer 6 ay ile 6.4 ay arasında değişim göstermektedir. Kuzuların pazarlama yaşı bakımından dağ ve ova köy arasında gözlenen farklılıklar önemli değildir. İşletmelerin pazarlama ağırlığı ise dağ köyde 51.15 kg ova köyde 53.59 kg dır. Bunun sebebi, bir hayvanın kuzu sayılabilmesi için 55 kg altında olduğu düşüncesi olup 55 kg üzeri satışlarda pazarlamada kuzu fiyatı yerine koyun fiyatı geçmesinden kaynaklı işletmelerin zarar etmemeleri için her iki bölgede de ortalama 52.0 kg olarak hayvanlarını beslediklerini bildirmişlerdir.

Anket uygulanan üreticiler yörede daha önce halk elinde ıslah çalışması yapan kamu kuruluşlarının ölçümlerini dikkate alarak koyun ve koç ağırlıklarını ifade etmişlerdir. Bu ölçümlere dayalı olarak üreticilerin ifadelerine göre ergin koç ağırlığı dağ köyde 75.77 kg iken ova köyde 87.6 kg ($p<0.05$) , ergin koyun ağırlığı dağ köyde 61.82 kg ova köyde 65.92 kg olarak bulunmuş ergin koyun ağırlıkları arasında istatistiki olarak önemli bir farklılık gözlenmemiştir.

Araştırma yapılan köylerde kuzuların doğum ve sütten kesim ağırlıkları cinsiyetler bazında Çizelge 27' de verilmiştir.

Çizelge 27. Kuzuların ortalama doğum ve sütten kesim ağırlıkları

Karapınar ilçesi köy tipi	Kuzuların Doğum Ağırlığı/kg			Sütten Kesim Ağırlığı/kg		
	Tekiz Erkek	İkiz Erkek	Tekiz Dişi	İkiz Dişi	Tekiz dişi	İkiz Dişi
1. DağKöyü	4.54±0.17	3.63±0.03	4.03±0.16	3.45±0.02	29.1±0.37	24.5±0.24
2. Ova Köyü	4.42±0.07	3.65±0.02	4.36±0.06	3.51±0.01	29.3±0.18	24.6±0.05

Anket uygulanan işletmelerde kuzuların doğum ağırlığı belirlenirken ,üreticiler yörede daha önce halk elinde ıslah çalışması yapan kamu kuruluşlarının ölçümlerini ifade etmişlerdir. Bu ölçümlere dayalı olarak üreticilerin ifadelerine göre dağ köyde tekiz erkek ortalama 4.546 kg ova köyde 4.422 kg, ikiz erkeklerde dağ köyde 3.638 kg ova köyde 3.651 kg, tekiz dişilerde dağ köyde 4.031 kg ova köyde 4.367 kg, ikiz dişilerde dağ köyde 3.453 kg ve ova köyde 3.510 kg olarak bulunmuş ve istatistiki olarak önemli bir fark gözlenmemiştir.

İncelenen koyunculuk işletmelerinde sütten kesim ağırlığı tekiz dişilerde dağ köyde 29.15 kg ova köyde 29.38 kg ikiz dişilerde ise dağ köyde 24.53 kg ova köyde ise 24.69 kg olarak bulunmuş ve kuzuların sütten kesim ağırlıkları arasında istatistiki olarak önemli bir fark gözlenmemiştir.

Norduz Koyunu üzerine yapılan araştırmada kuzulara ait doğum ağırlığını en az 2 kg, en çok 5 kg ve ortalama 2.70 kg olarak bulduğunu bildirmiştir. Kuzuların sütten kesim ağırlığını ise en az 12 kg, en çok 27 kg ve ortalama 19.77 kg olduğunu tespit etmiştir. Buna göre Konya ili Karapınar ilçesinde yetiştirilen Merinos kuzularının, Norduz Koyunu kuzularından daha iri oldukları görülmektedir (Dayan, 2007).

4.7. Sağım, süt işleme ve pazarlama ile ilgili bilgiler

Araştırma yapılan işletmelerde sağım durumu hakkında bilgiler Çizelge 28' de verilmiştir.

Çizelge 28. Dağ ve ova köyünde incelenen işletmelerde sağım durumu

Karapınar ilçesi köy tipi	Sağım				Sağımı Kim Yapar				Sağımdan önce temizlik			
	Var		Yok		İşçi		Ev halkı		Var		Yok	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	2	15.39	11	84.61	1	9.1	10	90.9	0	0	13	100
2 Ova Köyü	49	68.06	23	31.94	9	18.36	40	81.64	23	46.93	0	0
					χ^2değeri=	0.557	**SD=**	1				
							P=	0.456				

Çizelge 28'de görüldüğü gibi dağ köyünde % 84.61'i sağım yapmaz iken ova köyde bu oran % 31.94'dür. Muhtemel sebebi dağ köyündeki işletme sahiplerinin hayvanları çok sağmaları durumunda hayvanlarından yeterince verim alamayacaklarını düşünmeleridir. Sağımı her iki bölgede de genellikle ev halkından kadınlar yapmaktadır. Sağım öncesinde dağ köyünde kabalama sağım yapıldığı ve temizliğe özen göstermedikleri gözlenirken ova köyünde sağım öncesi meme temizliğinin olduğu görülmüştür.

İncelenen işletmelerde sağım başlama ve bitiş zamanı hakkında bilgiler Çizelge 29' da verilmiştir.

Çizelge 29. İncelenen işletmelerin sağım başlama ve bitiş zamanı

Karapınar ilçesi köy tipi	Sağıma Başlama-Bitiş Zamanı					
	Mayıs-Eylül		Nisan-Haziran		Nisan Temmuz	
	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	2	15.38	0	0	0	0
2 Ova Köyü	42	58.33	5	6.95	2	2.77

İncelenen işletmelerde dağ köyde 13 işletmeden 2 işletmenin sağım yaptığı ve ova köyden ise 72 işletmeden 42 işletmenin sağım yaptığı tespit edilmiştir. Sağım yapan işletmeler sağıma meraların zengin olduğu Mayıs ayı gibi başlayıp, genelde 3-4 ay kadar sağım yapmaktadırlar.

Araştırma yapılan işletmelerde koyun sütü değerlendirilmesi ve sağım yöntemi hakkında bilgiler Çizelge 30' da verilmiştir.

Çizelge 30. Koyun sütü değerlendirme ve sağım yöntemi

Karapınar ilçesi köy tipi	Koyun Sütü Değerlendirme						Sağımda Şekli			
	Peynir yapma		Yoğurt yapma		Aile içinde Tüketilme		Makina		Elle	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	0	0	0	0	2	100	0	0	2	100
2 Ova Köyü	2	4.08	2	4.08	45	91.84	16	32.65	33	67.35

Çizelge 30 ’da görüldüğü gibi dağ ve ova köylerde koyun sütünden elde edilen ürünler genellikle aile içinde tüketilmektedir. Ova köyünde peynir için sağılan koyun sütü Konya Karapınar yöresine özgü olarak ta bilinen küflü peynir olarak üretilmekte ve kg fiyatı 60 TL, yoğurdun ise 10TL üreticiden çıkarak toptancıya ve marketlere 13 TL olarak satışa sunulduğunu bildirmişlerdir. Dağ köyünde koyunlar % 100 elle sağılırken bu oran ova köyünde bu oran % 67’dir kalan kısmı ise makine ile sağılmaktadır. Bunun sebebi ova köyünün dağ köye göre imkânlarının daha fazla olmasıdır.

4.8. Kırkım ve yapağı verimi ile ilgili bilgiler

İncelenen işletmelerde kırkım hakkında bilgiler Çizelge 31’ de verilmiştir.

Çizelge 31. Kırkım ile ilgili bilgiler

Karapınar ilçesi köy tipi	**Kırkım Yaşı ay**				**Kırkım Neyle**				**Kırkım Nerede**					
	5 aylık		**>6 aylık**		**Makas**		**Kırkım Makinası**		**Ağıl içi**		**Avlu**		**Yayla**	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Dağ Köyü	7	53.84	6	46.16	10	76.9	3	23.1	2	23.09	3	34.46	8	61.53
2 Ova Köyü	33	45.83	39	54.17	25	34.7	47	65.3	13	18.05	2	2.77	57	79.18
χ^2değeri=	0.284		**SD=** 1 **P =** 0.594											

İşletmelerin tamamı hayvanlarını yazın kırkmaktadır. İlk kırkım yaşı dağ köyde % 53.84 oranında 5 ay olarak yapılırken ova köyde bu oran % 54.17’si 6 aylık olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Çizelge 4.31’de görüldüğü gibi bu değer 5 ay ile 6 ay arasında değişim göstermektedir. Dağ köyde % 23.1 oranında hayvanlar kırkım makinası ile kırkılırken ova köyde bu oran % 65.3’dür.Muhtemel nedeni; ova köyde daha fazla hayvan olması ve imkânların dağ köye göre daha iyi olmasından kaynaklanmaktadır. Dağ köyde kırkımın % 61.53’ü yaylada ova köyde ise % 79.18’i yaylada yapılmaktadır.

Viranşehir ilçesinde yapılan araştırmaya göre kırkımın Nisan ayının sonlarına doğru başlayıp, öncelikle koçlar, toklular ve kısır koyunların daha sonra doğuran koyunların kırkıldığını bildirmiştir (Özkan ve Torun, 2008).

Anket uygulanan işletmelerde yapağı durumu Çizelge 32’de verilmiştir.

Çizelge 32. Yapağı ile ilgili bilgiler

Karapınar ilçesi köy tipi	Koyunda yapağı verim kg	Koçta yapağı verim kg
1 Dağ Köyü	0.962±0.19[b]	1.308±0.23[b]
2 Ova Köyü	1.426±0.088[a]	2.31±0.13[a]

a,b; Aynı sütunda farklı harf taşıyan ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak önemlidir ($p<0.05$).

Koyunda yapağı verimi; Dağ köyde 0.962 kg olarak hesaplanırken ova köyde bu oran 1.426 kg olarak tespit edilmiştir. İlk kırkım yapağı verimi bakımından bölgeler arasında gözlenen farklılıklar istatistik olarak önemlidir ($p<0.01$). Bunun nedeni; Konya Karapınar ilçesinde saf ırk yetiştiriciliğinin tam anlamıyla yapılmamasıdır. Diğer yandan ilçede merinos ve melezlerinden oluşan sürüler çoğunlukta olup,kırkım kimi zaman gecikmektedir.Özellikle yağışlı kış ve ilkbahar aylarını takiben yapağı dökümü olmakta,kırkım yapağı dökümünden sonra yapıldığından yapağı verimi düşük bulunmaktadır. Yapağının tekstil işlemeciliği için en önemli özelliği inceliği olup Konya Karapınar bölgesinde de elde edilen temiz yapağı oranı az olduğu için yapağılar tekstil işletmeciliğinde tercih edilmemektedir. Bu yüzden işletmelerden elde edilen yapağılar yalıtım malzemesi olarak kullanılmaktadır. Yapağının günümüzde önemli sorunlarından biri de depolama problemidir. Eskiden yün yastık ve yorganlar yapılırken günümüzde sobalı evlerden kaloriferli evlere geçilmesi ve yapağının havalandırılma problemi ile karşı karşıya kalınmasından kaynaklı yün malzemeler yıllar geçtikçe yerini sentetik ürünlere bırakmıştır. Koçta yapağı verimi ortalama dağ köyde 1.308 kg iken ova köyde 2.31 kg olarak tespit edilmiştir. Kırkım işletmelerin genelinde kırklık+kırkım makinası ile yapılmaktadır. Kırkım yöntemi sürü büyüklüğüyle yakından ilgili olup, büyük sürülerde parayla kırkımcı tutulmakta ve genelde parayla tutulan kırkımcılar da makinalı kırkım yapmaktadır.

İncelenen işletmelerde dezenfeksiyon yöntemi ve dezenfeksiyon dönemi ile ilgili bilgiler Çizelge 33'de verilmiştir.

Çizelge 33. Dezenfeksiyon ile ilgili bilgiler

Karapınar ilçesi köy	Dezenfeksiyon yöntemi				Dezenfeksiyon dönemi								Banyo ne zaman					
	Kireç		Diğer		İlkbahar		Yaz		Sonbahar		Kış		Kırkım Öncesi		Kırkım öncesi ve Sonrası		Banyo yok	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1Dağ Köyü	13	100	0	0	10	76.92	0	0	0	0	3	23.08	0	0	3	23.08	10	76.92
2Ova Köyü	72	100	0	0	55	76.38	0	0	7	9.73	10	13.89	0	0	49	68.05	23	31.95

Anket uygulanan işletmelerde dağ köyde % 76.92'si ilkbahar döneminde dezenfeksiyon yaparken ova köyde bu oran % 76.38'dir. İlkbahar, sonbahar ve kış dönemlerinde olmak üzere genelde yılda 3 defa dezenfeksiyon yapılmaktadır. Dezenfeksiyon yöntemi olarak dağ ve ova köylerin tamamında kireç yöntemi kullanılmaktadır. Banyo işlemleri dağ köyünde % 23.08 oranında kırkım öncesi ve kırkım sonrası yapılırken bu oran ova köyde % 68.05 olarak tespit edilmiştir. Bunun sebebi; dağ köylerindeki işletmelerin ırmak ve kaynaklara ova köydeki kadar yakın olmadığı için banyo yöntemini fazla tercih etmemeleridir.

4.9. Yetiştirme ile ilgili bilgiler

Anket uygulanan işletmelerde İlk defa damızlıkta kullanma yaşı, damızlıkta kalma süreleri ve damızlık kaynağı çizelge 34'de verilmiştir.

Çizelge 34. İlk defa damızlıkta kullanma yaşı, damızlıkta kalma süresi ve damızlık kaynağı

Karapınar ilçesi köy tipi	İDKY(ay)	İDKY(ay)	DKS(yıl)		Damızlık Kaynağı			
	Erkek	Dişi	Erkek	Dişi	Kendi		Dışardan	
1 Dağ Köyü	15.154±0.10[b]	17.615±0.14	5.615±0.14[a]	6.92± 0.29	N	%	N	%
					13	100	0	0
2Ova Köyü	16.21±0.14[a]	17.556±0.09	5.042±0.089[b]	7.13 ± 0.14	68	94.4	4	5.6

a,b; Aynı sütunda farklı harf taşıyan ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak önemlidir ($p<0.05$).

İşletmeler damızlığı hem kendi sürülerinden hem de dışarıdan temin etmektedirler. Damızlık seçiminde dişilerde; daha çok sürü içinde ikizliği olan annelere,

doğum ağırlığı yüksek olan kuzulara, bakışları canlı ve hareketli olanlar ve meme yapısı, kuyruk yapısı düzgün olan hayvanları tercih etmektedirler. Erkeklerde ise bunlara ek olarak boynuz olan hayvanlar yaralanmalara sebep olacağı için damızlık olarak ayrılmamaya dikkat edilmektedir. Çizelge 4.33' de görüldüğü gibi damızlıkta kullanma yaşı en erken dağ köyde erkekte 15 ay dişide ise 17 ay bulunurken ova köyde bu oran erkekte 16 ay dişide ise 17 ay olarak tespit edilmiştir. Dağ ve ova köyde erkeklerin ilkine damızlıkta kullanma yaşı istatistiki olarak önemli bulunmuştur. ($p<0.05$) .

Ege Bölgesinde yapılan araştırmada damızlık seçiminde morfolojik yapı ve dayanıklılığa bakıldığını, damızlıkta kullanma yaşının erkek ve dişi kuzular için 1.5-2 yıl arası olduğunu, koyunların ortalama damızlıkta kullanılma sürelerinin 3.95 yıl olduğunu bildirmiştir (Çetinkaya, 1982). Konya ili Karapınar ilçesinde de yapılan çalışmanın Ege bölgesindeki çalışmaya benzer sonuçlar verdiği tespit edilmiştir.

İncelenen işletmelerde dağ köylerinde ortalama damızlıkta kalma süresi koçlarda 5.6 yıl, koyunlarda 6.9 yıl ova köyde koçlarda 5.04 yıl koyunlarda 7.13 yıl olarak bulunmuştur. İşletmelerin koyunların yaklaşık 7-8 yaşlarına geldiklerinde dişleri dökülmekte ve yem yiyemediklerinden zayıf düştüklerini bu nedenle damızlık vasıflarını yitirerek damızlıktan çıkardıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan çalışmada Konya ilinde hâkim koyun ırkının Akkaraman olduğunu, bunun yanında melez ırklara da rastlandığını, damızlık seçiminde morfolojik yapıya bakıldığını, damızlıkta kullanma yaşının 17-20 ay, damızlıkta kullanma süresinin 33.5 yıl olduğunu bildirmişlerdir (Direk ve ark., 2000).

Artvin ili Koyun Yetiştiriciliğinin Yapısal Özellikleri üzerine yapılan araştırmada ilde ilkine damızlıkta kullanma yaşının dişilerde 18, erkeklerde ise 17 ay olduğunu, damızlıkta kalma süresinin erkeklerde 5 yıl, dişilerde ise 6.5 yıl olduğunu bildirmişlerdir. Konya ili Karapınar ilçesinde de dişilerin damızlıkta kalma süresi Artvin iline benzerdir (Aydın ve Dellal, 2001).

İşletmeler koyunculuk yapmaktan ova köyünde dağ köyüne oranla daha fazla memnun kaldıklarını bildirmişlerdir. Muhtemel sebebi; ova köyün dağ köye oranla imkânlarının daha fazla olmasıdır. Ayrıca işletme sahipleri koyunculuğun zahmetli iş olduğunu, diğer tarım kollarına nazaran daha fazla iş gücü gerektirdiğini belirtmişlerdir. İşletmeler gübre temizliğini imkânlar ölçüsünde haftalık veya aylık olarak rutin şekilde ve yılda bir de genel temizlik şeklinde yapmaktadırlar.

4.10. Bitkisel üretim ile ilgili bilgiler

İncelenen işletmelerde dağ köyde arazi varlığının az olmasından kaynaklı yem bitkileri üretimi olarak az miktarda arpa, buğday üretilirken ova köyde buna ek olarak yonca, yulaf, mısır ve fiğ de üretilmektedir. İşletmelerde üretilen gübrenin çoğunluğunu işletme arazilerinde kullandıkları gözlenmiştir.

4.11. Hayvan sağlığı ile ilgili bilgiler

Merinos ırkı, bölge iklim şartlarına en iyi uyum sağlayan koyun olmasına rağmen, hayvanlarda çok az da olsa iç-dış parazitlere ve ayak hastalıkları görülmektedir. Hastalıkların geneli ilkbaharda ve kışın, geri kalanına ise sonbaharda rastlandığı belirtilmiştir. İşletmelerin % 55' i veteriner hizmet alımını hem özel, hem de devletten karşılamaktadır. Geri kalan kısım ise zorunlu halde özelden karşılamaktadır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı programında olan brucella, şap, vs. gibi aşılar Tarım il-ilçe Müdürlüklerinin hayvan sağlığı şubeleri tarafından yapılmaktadır. Karma aşı, çiçek aşısı, iç-dış parazit ilaçları ve teşhis-tedavi gibi uygulamalar ise özelden karşılanmaktadır. Yetiştiricilerin tamamı hayvanlarına iç-dış parazit mücadelesi uygulamaktadırlar. Yetiştiricilerin yüzde ellisinden fazlası veteriner ücretlerini fazla bulmaktadır. Yetiştiriciler sürü sağlığını korumaya yönelik köye gelen Tarım ve Orman Bakanlığı teknik elemanlardan bilgiler alırken aynı zamanda basın ve yayın araçlarından da bilgi edinmektedirler. İşletmeler yılda en az 2 defa koruyucu aşılama yaptırdıklarını bildirmişlerdir. Bu aşıların ise genelde şap aşısı ve karma aşı olduğunu belirtmişlerdir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Konya ili Karapınar ilçesi koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri incelendiğinde, işletmeci yaşının ortalama 46.0 olduğu görülmüştür. Koyunculuk emek gerektiren bir uğraş olduğu için olsa gerek işletmecilerin ortalama yaşının orta yaş gurubunda olduğu söylenebilir. İşletme sahipleri koyunculuğu genelde baba mesleği olarak yapmaktadırlar. İlde genç nesle teknik koyunculuğa özendirilerek teşvikler arttırılarak, genç çiftçileri köylere çekme projeleri hazırlanarak koyunculuktan daha fazla yarar sağlanılabilir. Dağ köyündeki koyunculuk işletmelerinin yem fiyatlarının yüksek olmasından kaynaklı koyun sayılarının azaldığı ve meralardan yararlanmadıklarından yakınırken ova köyü işletme sahiplerinin sulanabilir arazi varlıklarının olması ve kendi yem bitkilerini kendileri yetiştirme imkânına sahip olduğu için koyunculuk yapmaktan daha fazla memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. İşletmeler tarımın diğer kollarıyla uğraşmakta olup, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının mevcut desteklemeleri olan çiğ süt desteği koyun başına 0.22 TL damızlık birliklerinden ise 15-90 ayını doldurmuş dişi hayvanlar için hayvan başına 25 TL destekten faydalanmaktadırlar. Birlik veya kooperatif üyesi yetiştiriciler her konuda daha fazla destek ve imkâna sahip oldukları için örgütlü yetiştiricilik ilde yaygınlaştırılmalıdır. İşletmelerde çalışanlar genelde aile üyeleri ve çobanlardır. Üretime çocuklar boş vakitlerinde yardım etmelerine rağmen, kadınlar üretimin her aşamasında vardır. Çeşitli eğitim merkezlerinde kadın çiftçilere yönelik kurslar açılarak kadınların bu işi daha teknik olarak yapmaları sağlanabilir. Çoban fiyatlarının yüksek olması ve hayvan başına 40 TL istenmesinden kaynaklı, dağ köyde işletme sahipleri gelir gideri karşılamadığı için kendileri hayvanlarını otlatmakta ova köyde ise hayvan sayısı fazla olduğundan dolayı Afgan çobanlar tutulmaktadır. Aslında bir zanaat ve peygamber mesleği olan bu meslek gurubu mensuplarını kolayca bulabilmek bölgede çok zorlaşmıştır. Çünkü yeni nesil çobanlık yapmamaktadır. Bölgede kurslar açılarak konusuna hâkim sürü bakıcıları yetiştirilebilir. Hayvancılık işletmelerinde kârlılığın artırılması noktasında yapılması gereken ilk uygulamalar çevresel düzenlemelere yönelik olmalıdır. İşletmelerde koyun ağılları eski yapılar olmasına rağmen, duvar yükseklikleri, pencere sayıları, pencerelerin yerden yüksekliği ve havalandırma sistemleri bakımından koyunculuğa uygun ağıllardır. Merinos ırkı konforlu ağıllara ihtiyaç duymayan, ancak bu tip ağıllarda yetiştiriciliğe de çabucak cevap verebilen bir ırktır.

İşletmeler koçları sürekli sürüde bulundurmayıp, koç katım mevsiminde sürüye katmaktadırlar. Bu uygulama hem doğan kuzularda bir örneklik sağlamakta, hem de doğumlar toplu olacağı için iş gücü kullanımını etkin kılmaktadır. İşletmelerin koç katım zamanında genellikle koçlara ek yemleme yaptıkları belirlenmiştir. Ancak koç katım zamanında koyunlarına da ek yemleme uygulayan yetiştiriciler mevcut olup, sürülerinde ikizlik oranının arttığını belirtmişlerdir. Bu işletmelerin zamanla diğerlerine de örnek olmaları beklenmektedir. İşletmeler ortalama 25-30 adet koyuna 1 koç hesabıyla sürüde koç bulundurmaktadırlar. Dağ ve ova köylerinde kuzuların pazarlama yaşı ortalama 6ay, pazarlama ağırlığı ise dağ köyde 51.15kg ova köyde ise 53.59 kg'dır. Ova köylerde ortalama %68.06'sı sağım yapmaktadır ve sağım sonrası mastitisti önlemek amacıyla meme temizliğine özen gösterirken dağ köyde sağımı kabalama yaptıkları tespit edilmiştir. Bu uygulamanın önüne geçmek için seminer ve eğitimler verilebilir. Anket uygulanan işletmelerin kuzularını daha uzun süre emiştirdikleri gözlenmiştir. Annelerini daha uzun süre emen kuzular ise daha iri olmaktadır. İşletmeler damızlığı daha çok kendi sürülerinden temin etmektedirler. İşletmelerde yetiştirilen hâkim ırk Merinos 'dur. Bu ırkın seçilmesindeki en büyük etken ise Karapınar yöre halkının damak tadına uygun kuyruk yapısı gereği etinin yağlı olmasıdır.

Yapılan bu çalışma ile dağ ve ova köyler kıyaslandığında dağ köye daha fazla imkânlar sunularak koyunculuğun özendirilmesi ova köyün ise destek ve teşviklerin arttırılarak hayvan sayısının daha da arttırılması gerekmektedir. Koyunculuğun Konya ili Karapınar ilçesinde kârlı bir iş olduğu düşünülmektedir. Ayrıca genç nesillere ve çocuklara koyunculuk mesleği özendirilmelidir.

KAYNAKLAR

Aksoyak, Ş., 2004, Konya İli Sarayönü ilçesi tarım işletmelerinin ekonomik analizi ve planlanması, *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü yayınlanmamış doktora tezi*.

Aktürk, D., Savran, F., Hakyemez, H., Daş, G. ve Savaş, T. J. T. B. D., 2005, Gökçeada'da ekstansif koşullarda hayvancılık yapan işletmelerin sosyo-ekonomik açıdan incelenmesi, 11 (3), 229-235.

Anonim, 2019a, www.tuik.gov.tr [Erişim Tarihi: 06.05.2019].

Anonim, 2019b, http://dergipark.gov.tr/download/article-file/328781[Erişim Taihi:06.05.2019].

Anonim, 2019c, Karapınar Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü,Karapınar.[Erişim Tarihi:05.05.2019].

Aydın, S. ve Dellal, G. J. A. T. Z. O. B. Y. Y., 2001, Artvin ili Koyun yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri, (222).

Bilginturan, S., 2008, Burdur ili damızlık koyun ve keçi yetiştiriciler birliği üyesi işletmelerin yapısal özellikleri ve sorunları üzerine bir araştırma, *SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü*.

Bilginturan, S. ve Ayhan, V. J. S. Z. F. D., 2008, Burdur ili damızlık koyun keçi yetiştiricileri birliği üyesi keçicilik işletmelerinin yapısal özellikleri ve sorunları üzerine bir araştırma, 9 (1), 24-31.

Bostancı, M., 2006, Kırıkkale ilinde koyun yetiştiriciliğinin yapısal ve yetiştiricilik özellikleri, *Yüksek Lisans Tezi, AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Zootekni ABD, Ankara*.

Connolly, L., 2000, Economic performance in Irish sheep production, Teagasc, p.

Çetinkaya, K. J. L. Z. A. E., Yayın, 1982, İzmir, Aydın ve Manisa İllerindeki Koyunculuğun Yapısal ve Çevresel Özellikleri İçinde Dölverimi Durumu, (64), 113.

Darwich, M., 1998, Suriye'de Jabel Abdel Aziz dağlık bölgesindeki küçükbaş hayvan yetiştiren işletmelerin ekonomik analizi, *Doctoral dissertation, Çukurova University, 1998.(Tr)*.

Dayan, 2007, Norduz koyunu yetiştiriciliği yapılan kimi işletmelerin yapısal özellikleri, *Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü, Van-Türkiye*.

Direk, M., Öztürk, A. ve Boztepe, S. J. S. Ü. Z. F. D., 2000, Konya ilindeki koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri, 14 (21), 49-58.

Düzgüneş, O., Kesici, T. ve Gürbüz, F. J. Z. F. Y., 1983, İstatistik Metodları IA Ü, 861.

Gezer, O. N., 2010, Sivas ili koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*.

Günal, İ. K. R. J. T. Z. F. D., 2006, Tekirdağ ili merkez ilçeye bağlı köylerde bulunan koyun ağıllarının yapısal özelliklerinin belirlenmesi ve geliştirilebilme olanaklarının araştırılması, 4 (3), 339-346.

Kırk, K. J. U. Z. B. K., 2004, Van ili koyun ve keçi yetiştiriciliğinin yapısı ve geliştirme yolları. 4, 1-3.

Örkiz, M. J. L. Y., 1978, Türkiye koyun ırkları koyun eti üretim tüketim ve pazarlaması, (58).

Özkan, İ. ve Torun, O., 2008, Viranşehir ilçesinde geleneksel üretim yapan koyunculuk işletmelerinden elde edilen verilerin değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana*.

Sönmez, N., 1966, Az gelişmiş memleketlere yapılan dış yardımlar:(doçentlik tezi), Ege Üniversitesi Matbaası, p.

Şahin, K., Gül, A., Koç, B. ve Dağıstan, E. J. Y. Y. Ü. T. B. D., 2001, Adana ilinde entansif süt sığırcılığı üretim ekonomisi, 11 (2), 19-28.
Tamer, B. ve Sarıözkan, S. J. E. Ü. V. F. D., 2017, Yozgat Merkez ilçede koyunculuk yapan işletmelerin sosyo-ekonomik yapısı ve üretim maliyetleri, 14 (1), 39-47.
Tölü, C., Daş, G., Yurdabak, S., Uğur, F., Konyalı, A., Savaş, T., Aktürk, D. ve Turkan, H. J. V. Z. B. K., 2007, Türkiye'nin önemli hayvancılık bölgelerinden Biga koyunculuğuna genel bir bakış, 5-8.
Yarkın, I., 1953, Koyunculuk, Ueniv. Basĭmevi, p.

EKLER

Ek-1

ANKET FORMU

Anket

Tarihi: … / … /2018

İŞLETMECİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

1-İşletmecinin Adı Soyadı

:…….

2- Köyü-Kasabası

:……..Rakım:…….m

Köyün tipi : 1. Dağ köyü 2. Yamaç-Ova (eşik) köyü 3. Ova köyü

3- İlçesi :……

4- Yetiştiricinin Yaşı :……

5- Telefonu :……

6- Öğrenim Durumu :……

7- Hane Halkı Hakkında : Bilgiler (Yakınların ad ve soyadına gerek yok)

Kişi sayısı Yaşı &Yakınlığı Yaşı …… ……

…… …….. …… ……

…… …….. …… ……

…… …….. …… ……

…… ……..

İŞLETME İLE İLGİLİ BİLGİLER

8- İşletmenin Merkez (İl veya İlçeye) Uzaklığı : ……km.

9- İşletmenin Yol Durumu : 1.Asfalt 2. Stabilize 3. Hamyol 4. Tefsiye

10- İşletmede bulunan nüfusun eğitim durumu : 1.Üniversite ….. kişi 2. Lise ….. Kişi 3.Ortaokul ….. kişi 4.İlkokul ….. kişi 5. Okula gitmemiş ….. kişi

11- İşletmede bizzat tarımsal faaliyette bulunan kişi sayısı kaçtır? 1. 1-2 Kişi 2. 3-4 Kişi 3. 5-6 Kişi 4. 7-8 Kişi 5. 9-10

12- İşletmede çalışanlar : 1. Ailesi 2. Aile + İşçi 3. İşçi

13- Üretime Çocukların etkisi var mı? 1. Var 2. Yok

14- Üretime kadınların etkisi var mı? 1. Var 2. Yok

15- İşletmenin Arazi Varlığı (dekar):

16- İşletmenin Sulanabilir Arazi varlığı (dekar):

17- Ne kadar süredir hayvancılıkla uğraşıyorsunuz? 1. 1-5 yıl 2. 6-10 yıl 3. 11-20 yıl 4. 21-30 yıl 5. Baba mesleği

18-Mevcut koyun Sayısı (Sürü bileşimi):

Kuzu :…….Dişi……Erkek, Toklu :……Dişi……Erkek ……, Şişek :……Dişi……Erkek ……, Anaç koyun :…….. Koç :…… Toplam :……

19- Koyunların Irkları ve Sayıları: Kangal Akkaraman: ……. Merinos Tipi : ……. Morkaraman:…… Diğer…….

20. Yetiştirdiğiniz koyun ırkından memnun musunuz? 1. Evet 2. Hayır

21. Memnun değilseniz

neden?.....

……

……

22 - Koyunculuk dışında başka bir işle uğraşıyor musunuz? 1. Ticaret 2. Tarımın diğer kolları 3. Memur 4. İşçi 5. Diğer 6. Sadece koyunculuk

23- Sütünüzü nasıl değerlendiriyorsunuz ? 1. Kooperatife satarak 2. Süt toplayıcıya satarak 3. Mandıraya 4. Fabrikaya 5. Kendi pazarlıyor

24- Tarım ve Köyişleri Bakanlığının hangi destekleme uygulamalarından faydalanıyor sunuz?

1. Süt desteğinden 2. Yem bitkileri desteğinden 3. Suni tohumlama desteğinden 4. Doğrudan gelir desteğinden 5. Hayır Faydalanmadım

25- Teknik bilgi alıyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır

26- Teknik bilgi alıyor iseniz nereden alıyor sunuz? 1. İl-İlçe Tarım Müdürlüğünden 2.Aile büyüklerinden 3.Özel Sektör 4.Koyunculuk yapan diğer işletmelerden 5.Üniversiteden 6.Basından(tv-gazete-radyo)

27- Sosyal güvenceniz var mı ? 1. Evet 2. Hayır

28- Birlik veya kooperatife üye misiniz? 1. Evet 2. Hayır

29- İşletmenizde aşağıdaki alet ekipmanlardan hangileri var? 1. Traktör 2. Biçerdöver 3. Silaj Makinesi 4. Kamyon 5. Balya Makinesi 6.Hiçbiri 7. …….

Koyun yetiştiriciliği için yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz ?

BARINAKLAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

30- Barınak kapasitesi (baş): .....

31 - Barınağın Mülkiyeti: 1.Kira 2. Şahsına ait 3. Ortak 4. Şirket Malı

32 - Barınak tipi: 1. Açık 2. Kapalı 3. Etrafı açık sundurmalı 4. Üstü kapalı güneyi açık

33 - Barınak Ölçüleri : En .....m Boy .....m

34 - Barınak Duvarının Yüksekliği: .....m

35 - Havalandırma bacası durumu: 1. Var 2. Yok

36 - Havalandırma bacası var ise sayısı: .....adet

37 - Havalandırma bacası yüksekliği: .....cm

38 - Pencere sayısı: .....adet

39 - Barınağın Yeri 1. konuta bitişik 2. konuttan bağımsız

40 - Pencere yüksekliği (yerden): .....m

41 - Barınak tabanı: 1. Beton 2. Toprak 3. Döşeme Taş

42 - Duvar kalınlığı: .....cm

43 - Duvar Cinsi: 1. Taş 2. Briket 3. Tuğla 4. Kerpiç 5. Ahşap 6. Diğer

44 - Duvarların Sıvalı olup olmadığı: 1. Sıvalı 2. Sıvasız

45 - Barınak çatısı: 1.Ahşap iskelet üzeri kiremit 2. tahta 3. Toprak 4. Beton 5. Kamış 6. Diğer

46 - Suluk yapı malzemesi 1. metal 2.tahta 3. plastik 4. beton

47 - Sulama şekli : 1. Yalak 2. Otomatik Suluk 3. Taşıma 4. Kaynak veya Pınar

48 - Sulama Sıklığı (günde) : 1. Serberst 2. Günde 2 Defa 3. Günde 3 defa 4. Günde 3 den fazla

49 - Yemlik Ölçüleri: 1. Uzunluk .....m 2. Genişlik.....cm 3. Derinlik.....cm

YEMLEME İLE İLGİLİ BİLGİLER

50-Sürünün beslenme şekli nedir ? Koyunlara kaba yem olarak ne veriyorsunuz? 1. Kuru ot 2. Kuru yonca 3. Saman 4. Korunga 6. Diğerleri:……

51 - Kaba yemi nereden temin ediyorsunuz? 1. Satın alıyorum 2. Kendim yapıyorum 3. Bayiden 4. Fabrikadan 5. Kooperatiften

52 - Kesif yem olarak neler veriyorsunuz?

.....

Arazi varlığınız ne kadar ?

Mera Yemleme ise ne kadar %20 mera ……%40 Mera …%50 ve daha fazla mera

53- Kesif yemi nereden temin ediyorsunuz? 1. Satın alıyorum 2. Kendim yapıyorum 3. Bayiden 4. Fabrikadan 5. Kooperatiften

54 - Hayvanları yemleme sıklığınız nedir? 1. Serbest 2. Günde 2 defa 3. Günde 3 defa 4. Günde 3' den fazla

55 - Yemleme Yöntemi: 1.Önce kaba yem sonra kesif yem 2.Önce kesif yem sonra kaba yem 3. Birlikte karışık

56 - Yem verme zamanı: 1. Sağımdan önce 2. Sağımdan sonra (Veya yemleme saatleri, Sabah:……..Akşam:……...)

57 - Koyun başına günde kaç kg kesif yem veriyorsunuz? 1. 0.5-1 kg 2. 1.1-2 kg 3. 2.1-3.0 kg 5. Tartmıyorum

58 - Verilen yem miktarı yıl içinde değişiyor mu? 1. Evet 2. Hayır

59 - Meradan yararlanma durumu nedir? 1. Köy orta malı mera (…….da) 2. Kiralık Mera (……da) 3.Kendi Mülkü Mera (……da) 4. Ağaç Altı veya orman içi mera (……da) 5. Yaylaya Çıkarma 6. Hiç meraya çıkmıyor

60 - Meraya çıkış tarihi?..... (veya ay olarak yazılabilir)

61- Varsa Yetiştirdiğiniz Yem bitkileri nelerdir ?Yonca……
Korunga..Fiğ……Aspir……...Diğer …..

62 - Kışın havalar iyi giderse meradan yararlanıyor musunuz? 1. evet 2.hayır

63 - Sürünün meraya çıkış şekli? 1. tek aile sürüsü 2. Başka sürüye katma 3. köy ortak sürüsüne katma

64 - Çoban sayısı:…..

65 - Çobanın durumu: 1. Aileden 2.Kiralık çoban tutma

66 - Çoban kiralık ise; 1. Tek başına tutma 2. Diğer işletmelerle ortak tutma
Süresi: 1. Geçici 2. Sürekli

67 - Çoban geçici ise kaç ay tutuluyor? ……..ay

68 - Çobanın eğitim düzeyi? 1. Okur yazar değil 2. Okur yazar 3. İlköğretim 4. Orta öğretim (lise) 5. Üniversite)

69- İşletme ile mera arasındaki uzaklık ; ……..km

70 - Yaylaya çıkan işletmelerin yaptıkları işler? 1. Sağım 2. Kırkım 3. Aşım 4. Doğum 5. Banyo 6. Hepsi

71 - Yaylada Ek yemleme yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

72- Yapılıyorsa ne kadar süre ile:……. Ve hayvan başına verilen günlük yem miktarı:……

73 - Kışın meradan yararlanma var mı? 1. Evet 2. Hayır

74 - Kışın yemleme şekli? 1. Kuru ot 2. Kuru ot+saman 3. Kuru ot+saman+fabrika yemi 4. Saman+fabrika yemi 5. Kuru ot+arpa 6. Saman+arpa 7. Hepsi

75 - Gebe koyunlara ek yemleme var mı? 1. Var 2. Yok

76 - Gebe koyunlara ek yemleme varsa ne zaman? 1. Gebelik başı 2. Gebelik ortası 3. Gebeliğin sonuna doğru

77 - Gebe koyun başına verilen ek yem çeşidi: ……...ve miktarı:……kg

KOÇ KATIMI UYGULAMALARI

Sürüde Koç Katım Ayı ? Mayıs- Haziran…..Temmuz-Ağustos…..Eylül – Ekim……Kasım-Aralık…..

78 - Koç katım Şekli 1. Serbest 2. Elde 3. Sınıf usulü

79 - Koçun sürüde bulunması 1. Sadece koç katım zamanında 2. Bütün yıl

80 - Koç katımı ne zaman başlıyor ve bitiyor?.....(tarih)

81 - K oç katım ayı ne zaman

82 - Koyunların çoğunlukla koça gelme zamanları 1. sabah 2. Öğle 3. Akşam

83 - Aşım Mevsiminde Ortalama Kaç Koyuna 1 Koç Katıyorsunuz? 1/……

84- Koç katımı nerede yapılıyor? 1. Anızlarda 2. Merada 3. Yaylada 4. Avluda

85 - Koç katımında ek yemleme yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

86- Koç katımında ek yemlemeye başlama zamanı ve süresi? 1. Aşımdan 15 gün önce ve aşım bitene kadar 2. Aşım boyunca

Koç başına düşen hayvan sayısı ne kadar ?1-40…..1-50…1-60….1-70 ve üzeri

DÖL VERİM ÖZELLİKLERİ VE KUZU VERİMİ

87 - Koç altı koyun sayısı :…….…….. Kısır koyun sayısı:……..

Çoğuz (ikiz ve üçüz) doğuran koyun sayısı:…….

88- Doğan kuzu sayısı:…….

89 - Sütten kesimde kalan kuzu sayısı:……

GELİŞME ÖZELLİKLERİ

89 - Kuzuların doğum ağırlığı:…..kg Tekiz doğan erkek:……kg Tekiz doğan dişi:……kg İkiz doğan erkek:……kg İkiz doğan dişi:……kg

90 - Kuzuların Sütten kesim ağırlığı:….kg Tekiz doğan erkek:……kg Tekiz doğan dişi:……kg İkiz doğan erkek:……kg İkiz doğan dişi:……kg

91 - Kuzuların sütten kesim yaşı:…..(gün veya ay)

92- Kuzuların pazarlama ağırlığı:……kg

93 - Kuzuların pazarlama yaşı:……

94 - Ergin koyun ağırlığı:……kg

95 - Ergin koç ağırlığı:.....kg

SAĞIM, SÜT İŞLEME VE PAZARLAMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

96 - Günde kaç sağım yapıyorsunuz? 1. 1 defa 2. 2 defa 3. Hiç sağım yapmıyorum, kuzuya bırakıyorum

97 - Sağıma ne zaman başlanıyor?.....(tarih)

98 - Sağım ne zaman bitiyor? …….(tarih)

99- Sütten kesime kadar olan dönemde sağım yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

100 - Sağımı kim yapıyor? 1. İşçi kadın 2. İşçi erkek 3. Ev halkından erkek 4. Ev halkından kadın 5. Çocuklar 6. Erkek, kadın ve çocuklar

101 - Sağım nasıl yapılıyor? 1. El ile 2. Makine ile

102- Sağımı hangi saatlerde yapıyorsunuz? 1. Yalnız Sabah 2. Yalnız Öğlen 3. Yalnız İkindi 4. Yalnız Akşam 5. Sabah-Akşam

103 - Sağım esnasında yem veriliyor mu? 1. Evet 2. Hayır

104 - Meme temizliği yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

105 - Mastitis kontrolü yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

106 - Sağıma başlanmadan önce memelere dezenfeksiyon yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır 3. Ara sıra

107 - Sağımdan sonra dezenfeksiyon yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır 3. Ara sıra

108 - Koyun sütünü nasıl değerlendiriyorsunuz? 1. Çiğ olarak pazarlama 2. Peynir yapıp satma 3. Yoğurt yapıp satma 4. Hem peynir hem de yoğurt şeklinde satma 5. Üretilen sütün tamamı aile içinde tüketiliyor 6. Aile ihtiyacından fazlasını satıyorum

109 - Toplam koyun peyniri üretiminiz?.....kg Toplam koyun yoğurdu üretiminiz?.....kg

110 - Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Damızlık Koyun başına desteklemesini alıyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır

SÜT VERİM ÖZELLİKLERİ

111-Sürüde sağım yapılıyor mu , yapılıyorsa kim tarafından? Ev halkı…. Makinalı sağım… Diğer……

En yüksek verimli koyunun günde en yüksek süt verimi:…… kg/gün

112 - En yüksek verimli koyunun sağılan süt verimi:……..kg

113 - En yüksek verimli koyunun sağım süresi:……gün

114 - En düşük verimli koyunun günde en düşük süt verimi:…….kg/gün

115 - En düşük verimli koyunun toplam sağılan süt verimi:…….kg

116 - En düşük verimli koyunun sağım süresi:……..gün

117 - Sürünüzde bir koyunun ortalama günlük süt verimi ne kadar:……kg

118- Bir koyun ortalama olarak kaç gün sağılıyor?.....gün

119- Bir koyun kaç dakikada sağılıyor? 1. Erkekler …….dakika 2. Kadınlar……..dakika 3. Çocuklar …….dakika

KIRKIM VE YAPAĞI VERİMİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

120 - Kırkım yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

121 - İlk kırkım yaşı :……. Ay, İlk kırkım yapağı verimi:……..kg

122 - Kırkım yöntemi: 1. Kırklık 2. Makas 3.Kırkım makinesi

123 - Kırkımcı kim? 1. Sürü sahibi 2. Sürü sahibi+Kırkımcı 3. Çoban 4. Erkek veya kadın aileden birileri 5. Hepsi

124 - Kırkım yeri 1. Ağıl içi 2. Avlu 3. Yayla

125 - Koyunlara banyo yaptırılıyor mu? 1. Kırkımdan önce 2. Kırkımdan sonra 3. Hem kırkımda hem de sonbaharda 4. Banyo yaptırmıyorum

126 - Banyo yöntemi 1. Akarsuda 2. Banyolukta

127 - Ağıl dezenfeksiyonu yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

129 - Dezenfeksiyon dönemleri 1. İlkbahar, 2. Yaz, 3. Sonbahar, 4. Kış

130 - Dezenfeksiyon yöntemi 1. Kireçleme 2. Diğer

131 - Ortalama yapağı verimi ne kadar? Koçlarda ……kg, Koyunlarda……kg, Dişi Şişek:…….. kg, Erkek Şişek:……..kg, Dişi Toklu:……..kg, Erkek Toklu:…….kg

132 - En yüksek yapağı verimi ne kadar? Koçlarda ……kg, Koyunlarda……kg

133 - En düşük yapağı verimi ne kadar? Koçlarda ……kg, Koyunlarda……kg

MALİYET HESAPLAMALARI İLE İLGİLİ BİLGİLER

134 - İşletme Giderleri (Yıllık) a- Yem giderleri: Kesif Yem Gideri ……..YTL. Kaba Yem Gideri ……..…YTL. b- Sağlık Giderleri ……YTL. c- İşçilik Giderleri …….YTL. d- Nakliye Giderleri……YTL. e- Elektrik, su, telf. vb. giderler……YTL.

135 - İşletme Gelirleri (Yıllık) a- Kuzu, Toklu, koyun satışından elde edilen gelirler …….YTL. b- Süt satışından elde edilen gelirler…….YTL. c- Bitkisel Üretimden elde edilen

gelirler……YTL. d- Gübre satışından elde edilen gelirler ……..YTL. e- Yapağı satışı ve Diğer gelirler ……..YTL.

YETİŞTİRME İLE İLGİLİ BİLGİLER

136 -Koyunların ne zaman kızgınlık gösterdiklerini bilebiliyor musunuz? 1.Evet 2.Hayır

137 - Kızgınlığı nasıl tespit ediyorsunuz? 1.Meleme, bakış 2. Arama koçu 3. ……..

138 - Hayvanların altında altlık kullanılıyor mu? 1.Evet 2.Hayır

139 - Hayvanlarda gelişmeyi nasıl takip ediyorsunuz? 1. Ölçü 2. Tartım 3.Gözlem 4. Takip etmiyorum

140 - Koyunları doğumdan ne kadar önce kuruya çıkarıyorsunuz……..(gün)

141 - Kuzular analarını kaç gün emiyorlar?.....(gün)

142 - Kuzulara su ve yem vermeye ne zaman başlıyorsunuz? ……..(gün)

143 - Kuzulara süt verme nasıl yapılıyor? 1. Emiştirme 2. Kova 3. Biberon

144 - Kuzular ne kadar süre süt içiyor?.....(gün)

145 -Erkek ve dişi kuzulara verilen süt miktarı farklı mı? 1. Aynı 2. Dişiler fazla 3. Erkekler fazla

146 - Kuzulara dönemlere göre değişen farklı çeşit ve miktarda kesif yem veriliyor mu? 1.Evet 2. Hayır Kuzu başlatma ……..(gün)…….miktar(kg/gün) Kuzu büyütme ……..(gün)…….miktar(kg/gün)

147 - Kuzular nasıl barındırılıyor? 1.Ayrı bölmede serbest 2…….

148- Damızlığı nereden temin ediyorsunuz? 1. Kendi sürüsü 2. Dışarıdan 3. Her ikisi de

149 - Damızlığa ayırma yaşı:…….ay

150 - İlk defa damızlıkta kullanma yaşı ne kadar? Erkeklerde: ……..ay Dişilerde:……ay

151 - Damızlıkta kalma süresi ne kadar? Koçlarda:…….yıl Koyunlarda:……yıl

152 - Damızlık seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz?

Erkeklerde:……

Dişilerde:……..

153- Damızlıktan çıkarma nedenleri?.....

……

…….

154 - Koyunculuk yapmaktan memnun musunuz? 1.Evet 2. Hayır

155- koyunculuk yapma nedeniniz nedir? 1. Ev ihtiyacı 2. Geçime katkı 3. Alışkanlık 4. Geçim kaynağı 5. Başka gelir olmadığı İçin

156 - Koyunculuk yapmaktan memnun değilseniz nedeni? 1. Girdiler yüksek 2. Karlı değil 3. Bakımı zor 4. Pazar yok 5. Çoban bulunamıyor 6. Meralar yetersiz

157 - İşletmelerin sorunları nelerdir? 1. Pazar 2.Kredi 3.Eğitim 4.Sağlık 5.Mera Yok 6.Yem fiyatı yüksek 7.Süt fiyatı düşük 8.Et Fiyatları Düşük 9.Mekanizasyon

158 - Koçlar Aşım Mevsimi Dışında da Sürüde tutuluyor mu? 1. Evet 2. Hayır

159 - Aşağıdaki uygulamalardan hangilerini yapıyorsunuz? Kuzularda göbek bağı kesimi: 1. Var 2. Yok Boynuz köreltme: 1. Var 2. Yok Kısırlaştırma 1. Var 2. Yok

160 - Gübre temizliği hangi sıklıkta yapılıyor? 1. Günlük 2. Haftalık 3. Aylık 4. 6 Ayda bir 5. Yılda bir kere

BİTKİSEL ÜRETİM İLE İLGİLİ BİLGİLER

161 - İşletmede yem bitkileri üretiliyor mu? 1.Evet 2. Hayır

Evet ise hangileri üretiliyor? 1. Yonca 2. Korunga 3. Fiğ-yulaf 4. Mısır 5. Diğerleri

162 - İşletmede üretilen diğer ürünlerin miktarı nedir? (Ton) 1. Buğday …… 2. Arpa …… 3. Pancar ……4. Sebze ……. 5. Meyve ……

163 - İşletmede üretilen gübre değerlendiriliyor mu? 1.Evet 2. Hayır

164 - Gübre değerlendiriliyor ise nasıl değerlendiriliyor? 1. Kendi tarlasında kullanıyor 2. Satılıyor

HAYVAN SAĞLIĞI İLE İLGİLİ BİLGİLER

188 -İşletmenizdeki hayvanlarda en çok rastlanan hastalıklar nelerdir? 1. Çiçek 2. Mastitis 3. Brucella 4.Veba 5. Ayak Hastalıkları 6. Şap 7.Pseudotüberküloz (çatlak) 8. Enterotoksemi 9.Süt kesen 10. Mavi dil 11. İç parazitler 12. Dış parazitler 13. Delibaş Diğer:……

189 - İşletmenizde hastalıkların en çok görüldüğü dönem nedir? 1. İlkbahar 2. Yaz 3. Sonbahar 4. Kış

190 - İşletmenizde veteriner hizmet alımı ne sıklıkta oluyor? 1.Bazen 2.Hastalık görülünce 3. Düzenli alıyorum 4. Almıyorum

191 - Veteriner hizmet alımı nereden karşılanıyor? 1. Devlet 2. Özel 3. Zorunlu halde özel

192 - En çok görülen hastalık nedeni nedir? 1. Beslenme 2. Salgın hastalık 3. Bakteriyel 4. Paraziter

193 - Hayvanlarınıza hangi aşıları yaptırıyorsunuz? …… , ……..

194 - Yılda kaç defa aşı yaptırıyorsunuz? 1. Bir kez 2. İki kez

195 - Aşıyı kim yapıyor? 1. Kendi, 2. Veteriner Sağlık Teknisyeni 3. Veteriner Hekim

196 - Hayvanlara düzenli paraziter mücadelede bulunuyor musunuz? Dış parazit: 1.Evet 2. Hayır İç parazit: 1.Evet 2. Hayır

197 - Kırım Kongo Kanamalı Ateşi hastalığı hakkında bilginiz var mı? 1.Evet 2. Hayır

198 - Sürü sağlığını korumaya yönelik bilgi alınıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

199 - Sizce veteriner hizmeti ücreti yüksek mi? 1.Evet 2. Hayır

200-Koyunculuktan Memnun musunuz ?Memnunum….Memnun değilim ise nedeni …..

201 –Koyun Yetiştiriciliği için Problemlerinizi önem sırasına göre sıralar mısınız ?

202 –Damızlık Koyun Keçi Yetiştiriciliği Birliğine üye misiniz , Ne kadar sıklıkta ziyaret eder siniz

203 - Eklemek istedikleriniz veya beklentileriniz neledir?.....

204-Hayvan ithalatının sizce koyunculuğa etkisi nedir ?

205-Kuraklığın artmasının koyun yetiştiriciliğine etkisi nedir ?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Seda KARAGÖZ
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Eskişehir
e-mail : sedakaragoz.sk@gmail.com

EĞİTİM

Üniversite	:	Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi	2015
Yüksek Lisans	:	Selçuk Üniversitesi Zootekni A.B.D.	2019

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2016	Anatoliapest Haşere Kontrol Sis.	Ziraat Mühendisi